

TYST KUNSKAP

Yttrande och omsättning enligt
vuxenstuderande
-En nätbaserad studie på
vuxenstuderande inom Komvux

Quiet knowledge

Opinion and turnover according to
adult students
-A web based study on adult students at
adult education

Examensarbete inom huvudområdet pedagogik.
Avancerad nivå, 15 Högskolepoäng.
Vårterminen 2018

Maria Korpi

Handledare: Maria Olson
Examinator: Anita Kjellström

Förord

Denna studie som handlar om tyst kunskap har inte varit en lätt väg att vandra, det har gått åt mycket tid åt att finna det som varit relevant för denna studie. Det har även ibland känts som en omöjlighet då känslan av att vara ute på djupt vatten har infunnits sig. Studien har inte gått att genomföra om det inte hade varit för deltagare som ingår i denna studie, det vill säga vuxenstuderande.

Jag vill även rikta ett stort tack till kollegor på vuxenutbildningen som jag fått följa under tiden jag utfört denna studie, tack till er som gett mig stöd och handledning i denna studie, men även till familjen som varit förstående och gett mig tiden till att få denna studie att bli klar genom enorm stöttning.

Utan er ALLA har inte denna studie kunnat genomföras.

Tack

2018-12-03

Maria Korpi

Resumé

Arbetets art: Examensarbete i pedagogik, avancerad nivå
Högskolan i Skövde

Titel: Tyst kunskap. Yttrande och omsättning enligt vuxenstuderande -En nätbaserad studie på vuxenstuderande inom Komvux

Sidantal: 35

Författare: Maria Korpi

Handledare: Maria Olson

Datum: 8 April 2018

Nyckelord: Tyst kunskap, vuxenstuderande, Komvux

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att studera hur vuxenstuderande tar till sig och lär sig tysta kunskaper genom att delta i formella lärmiljöer på Komvux men även genom arbetsplatsförlagd utbildning (APL). Studien beskriver tysta kunskaper från ett studerandeperspektiv, som bland annat är baserat på författarna Folkesson, Polanyi, vuxenstuderandes erfarenhet och kunskap.

För att få ett resultat utfördes nätbaserad enkät där vuxenstuderande fick svara på ett antal frågor som skulle baseras på studiens två frågeställningar som är:

- Hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar?
- Hur omsätter dessa vuxna studerande de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL?

Studien beskriver praxistriangelns tre olika steg, handling, kunskap och etisk legitimering som är en del i vuxenstuderandes omsättning och beskrivning av tysta kunskaper.

Resultat i denna studie har två rubriker som beskriver vuxenstuderandes omsättning av tysta kunskaper genom APL och genom att närvara och delta i de teoretiska och praktiska delarna på Komvux. De två rubrikerna är beskrivningar av vuxenstuderandes svar som kunde analyseras och gemensamma nämnare hittades:

”Tyst kunskapande – sker mest förtjänstfullt i den arbetsplatsförlagda utbildningsarenan”

”Tyst kunskap erövrar – och omsätts – på bästa sätt i övningar som inte står i böcker”

Slutsats i studien visar att vuxenstuderande bör närvara vid de teoretiska och praktiska genomgångarna på Komvux och APL för att kunna ta till sig tyst kunskaper och för att kunna föra tysta kunskaper vidare till framtida yrket inom vård och omsorg. Studien visar även att lärarens tysta kunskaper och erfarenheter inom vård och omsorgsycket har stor betydelse för att eleverna ska uppleva utbildningen som intressant men även kroppsspråket hos läraren när denne lär ut de teoretiska och praktiska delarna är viktig del för att eleverna ska tycka att utbildningen är intressant. Erfarenheter från yrket hos läraren och hos handledaren på APL visar även att detta medför till att vuxenstuderande kommer ihåg vad som har lärts ut vilket är positivt när eleverna ska läras ut att bli undersköterskor.

Abstract

Study: Master Bachelor Degree Project in Pedagogy
University of Skövde
Title: Quiet knowledge Opinion and turnover according to adult students -A web based study on adult students at adult education
Number of pages: 35
Author: Maria Korpi
Tutor: Maria Olson
Date: 4 April 2018
Keywords: Quiet knowledge, adult student, adult education

Summary

The purpose of the study is to investigate how adult students handle and learns through their silent knowledge (also named tacit knowledge) and through formal learning environment such as teaching in classroom at adult educational site of Komvux, in Sweden. It points out silent knowledge seen from a student's perspective. This learning can appear in different ways, one example is work-based practise learning. The study is based on Folkesson (Folkesson, 2005), that takes point of departure in Polanyi. But also, on the adult students experience and knowledge. To get a result I let the students do a survey in writing, based on the studys two questions:

- How does adult students handle silent knowledge from their perspective on the formal learning environment on Komvux?
- How does adult students' revenue the silent knowledge in formal learning environment such as teaching in classroom at adult educational site of Komvux.

The silent knowledge perspective is further based on the triangle of practice, where it is divided into three levels, based by action, knowledge and ethical identity.

The result of the study has two headlines where the adult student's silent knowledge is being described through the work-based practise learning and through learning environments on Komvux. The result shows that, the adult student needs to attend on the theoretic courses and their work-based practice learnings. The results two headlines are:

- Silent knowledge- is described as an important learning environment in work-based practise learning.
- Silent knowledge is learned and handled by adult students on the practice learning environment on Komvux, where it isn't described in books.

The conclusion shows that adult student should attend on the theoretic and the practise learning environments on Komvux to handle and learn through silent knowledge and to keep the silent knowledge to their future work in health and social care. The study also shows that the teachers silent knowledge and experiences in social and health care has big impact on the students and the teachers body language has also a big impact in the students silent learnings, This is something adult students mean is an important way to keep the information and they can take what they learned on Komvux in future work in health and social care.

Innehåll

Inledning	6
Bakgrund	6
Syfte och frågeställningar	8
Tidigare forskning	9
Gymnasiestudent vs. Högskolestuderande	9
Teoretiskt perspektiv	12
De tysta kunskaperna enligt traditioner	12
Praxistriangeln	14
Arbetsplatsförlagt lärande (APL) på Komvux	15
Olika typer av redskap för tyst kunskapande och lärande	16
Metod	17
Metodval	17
Validitet och reliabilitet	18
Val av målgrupp	19
Forskningsetik	20
Genomförande	20
Resultat	21
Hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar?	21
Tyst kunskapande – sker mest förtjänstfullt i den arbetsplatsförlagda utbildningsarenan	24
Diskussion	27
Resultatdiskussion	27
Metoddiskussion	31
Förslag till vidare forskning	32
Litteraturförteckning	33
Bilaga 1	34
Informationsbrev till vuxenstuderande!	34
Bilaga 2	35
Frågeguide	35

Inledning

”Tyst kunskap är hur-kunskap och varseblivningsförmågor som inte kan läras ut genom att de uttrycks språkligt som generella regler” (Lundberg, 2014, s.48)

Tysta kunskaper kan definieras som något vi var och en tillskansar oss för några eller för några andra vid olika inläringstillfällen, utan att någon vet vad vi lärt oss förrän vi i ord och/eller handling visar upp det för någon eller för andra. Att erövra kunskap som vuxenstuderande kan se olika ut beroende på vilken erfarenhet den vuxenstuderande har av vård- och omsorgsycket, men tysta kunskaper kan även yttra sig genom på vilket sätt den vuxenstuderande tar till sig detta. Området kring tysta kunskaper är stort som det har forskats i. Det som är intressant när ordet tysta kunskaper ska sättas i relation till utbildning och yrkesliv, är hur det kan utvecklas antingen negativt eller positivt. Med det negativa menas att den vuxenstuderande inte tar till sig kunskaper som ges i de teoretiska och/eller praktiska delarna i utbildningen på grund av olika hinder, det kan till exempelvis vara ett funktionshinder, ett dåligt bemötande av pedagogen och/eller av handledare ute på arbetsplatsförlagd utbildning (APL). Med det positiva menas att tysta kunskaper kan öka hos vuxenstuderande, vilket innebär, ännu mer kunskap kan tillföras i kommande arbetsliv inom vård och omsorg, antingen genom formella lärmiljöer eller informella lärmiljöer.

I mitt yrkesliv som undersköterska har kunskaper som getts från vård och omsorgsprogrammet kunnat användas praktiskt, ibland har inte kunskaperna eller arbetsmoment kunnat beskrivas med ord då dessa har utvecklats utifrån kompetenshöjningar, erfarenheter under yrkeslivet, kurser men även via kollegor och elever som utfört sin APL på arbetsplatsen. I vissa fall har kunskaperna kunnat beskrivas då teoretiska genomgångar ingått i arbetet, detta har då kunnat diskuteras kollegor sinsemellan. Det var inte förrän studierna till yrkeslärare började som ordet ”tyst kunskap” väckte mitt intresse då jag inte visste vad ordet tyst kunskap var, förrän ordet sattes in i ett praktiskt arbete då jag utförde min VFU (Verksamhetsförlagd utbildning) på Komvux, där kunde jag se HUR men även OM vuxenstuderande använde sig av sina kunskaper de fick av både teoretiska och praktiska lektioner på Komvux men även möjligheterna för vuxenstuderande att utföra APL.

Bakgrund

Att kunna ett yrke, i detta fall vård och omsorg, finns det några frågor som rör vuxenstuderandes lärande i arbetslivet där det har blivit allt mer uppmärksammat inom forskning, vilket innebär att det informella lärandet har fått en ökad betoning utanför de institutionaliserade utbildningssystemen. Enligt en rapport från Nordiska ministerrådet beskrivs ett betydande centralt tema inom det informella lärande i det dagliga arbetet som inte bara enbart tillägnas av specifika yrkeskunskaper, utan även av bland annat personlighetsutveckling och kvalifikationer innehållande förmågan att lära sig nytt, självförtroende, kommunikations- och samarbetsförmåga (Ellström, 1996):

”I de nordiska länderna kommer vi inte att klara framtidens utmaningar utan mera utbildning- och framförallt mera lärande. Vi kommer att behöva både mera tekniskt och humanistiskt kunnande, flera yrkeskunskaper och flera allmänna kunskaper. Lärande i arbetet, lärande i skolor och på kurser, lärande i vardagen. Men allt detta hjälper oss endast under förutsättning att lärandet stärker både individ och gemenskap och ger oss en helhetssyn för att övervinna splittring och expertvälde.” (Nordiska ministerrådet, 1995. S.13)

Som vuxenstudent krävs inte bara att kunna följa instruktioner, det ställs krav på mångkunnighet, flexibilitet och ökat självstyre. Då dessa krav ställs ute i arbetslivet, ställs även dessa krav på utbildningen som vuxenstudenten går på, i detta fall, Komvux. Det innebär även att kunna utveckla kompetensen i vård- och omsorgsycket, vilket medför till att arbetsmiljön på arbetsplatsen ska tillåta lärande och kompetensutveckling, som i sin tur kan leda till att den personliga utvecklingen ökar. Det effektiva lärandet förutsätter en delaktighet och att aktivt medverka i de sociala och kulturella gemenskaperna som återfinns i arbetsplatsen, i vuxenstuderandes fall, APL. Ur det teoretiska perspektivet är arbetsliv och lärande sammanlänkade då handling är den mest centrala länken, med detta menas att kraven på vuxenstuderande där de emotionella och sociala förutsättningarna är formande och förändringsbara. För att kunna skapa bättre förutsättningar av kvalificerat lärande i arbete, krävs djupgående utveckling av vuxenstuderande, kulturen på arbetsplatsen där APL sker men även utveckling på de olika verksamheterna inom vård och omsorg. Detta kräver även ökade satsningar på utbildningar, i studiens fall Komvux, då det finns behov av yrkeskunskaper som skulle kunna förbättras men även baskunskaper kan behöva förbättras hos yrkesverksam personal. Detta skulle innebära att uppbyggnad av kompetenser leder till ett bättre lärande i arbetslivet (Ellström, 1996).

Det informella lärandet som ges genom Komvux, det vill säga APL, kan ske medvetet men till största delen sker detta spontant och omedvetet, det vill säga att vuxenstuderande blir då inte medveten om de tysta kunskaper som blir utlärdade, vilket även innebär att de tysta kunskaperna vid ett senare skede blir medvetet hos vuxenstuderande. Det medför till att reflektioner blir till ett föremål för tysta kunskapen. Ett positivt lärande främjar vuxenstuderandes utveckling vilket i sin tur, medföljer till vuxenstuderandes möjligheter att påverka villkoren i sin inläring av tysta kunskaper. Lärandet sker i tre steg, första steget är tillägnade av generella kunskaper om uppgifter som ska lösas, andra steget är att öva på lösningarna och tredje steget är problemlösning i verkliga situationer genom APL. Beroende på vuxenstuderande och omgivningen, det vill säga, skola/APL-plats, finns det två ordningar på lärande. Den första ordningen är ett anpassningsinriktat lärande, vilket innebär att vuxenstuderande får lära sig något utifrån givna uppgifter eller mål, utan att ifrågasätta uppgifterna eller målen. Den andra ordningen är ett utvecklingsinriktat lärande, med detta menas att den vuxenstuderande inte tar för givet de olika uppgifterna eller målen, utan istället tar ett ansvar för att identifiera, tolka och formulera uppgifter. Den andra ordningens lärande innebär problemlösningar med frågor som vad och varför? Detta medför till att vuxenstuderande lär sig tänja på gränserna som kan komma att uppstå under dennes utbildningstid (Ellström, 1996).

Skolverket har olika kunskapskrav i de olika kurserna, med hjälp av återkoppling kan läraren och handledaren ute på APL visa vart eleven är på väg. Sandström (2016) menar att vuxenstuderande ska leva upp till önskemålen som finns ute på arbetsmarknaden med flexibilitet och även visa förmåga till att kunna göra en omställning, vilket ställer höga krav på vuxeneleven, även att kunna använda teknisk utrustning och utvecklingen som tekniken kommer med. Sandström (2016) anser i sin forskningsstudie att vuxenstuderande får en liten inblick i vad deras kommande yrke innebär. På sin APL får vuxeneleven möjlighet att förstärka sina kunskaper i de olika yrkesämnena de läser på Komvux, det ges möjlighet till utveckling av sin identitet i yrket, vilket innebär att bli förberedd för framtidens arbete inom yrkesämnena de läser (Sandström, 2016).

Syfte och frågeställningar

Studien syftar dels till att studera hur vuxenstuderande på Komvux i en vård- och omsorgsutbildning tar till sig tysta kunskaper genom de olika lärmiljöer som erbjuds på Komvux. Vidare syftar studien att undersöka på vilket sätt vuxenstuderande använder de tysta kunskaperna i sin egen yrkespraktik, det vill säga APL. Studien gick även ut på att undersöka hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna som ges i de olika lärmiljöerna som erbjuds på en vård- och omsorgsutbildning på Komvux men även på vilket sätt vuxenstuderande använder sig av de tysta kunskaperna i sin egen yrkespraktik. Studien går även ut på att se om vuxeneleven som inte har någon erfarenhet av vård- och omsorgsycket tar till sig de tysta kunskaperna som ges genom teoretiska, praktiska lektioner men även ute på APL.

Jag har formulerat två frågeställningar som jag ämnar besvara i studien. Dessa är:

Hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar?

Hur omsätter dessa vuxna studerande de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL?

Tidigare forskning

Då denna studie handlar om vuxenstuderande på Komvux ville jag även göra litteraturstudier på om det finns skillnad mellan ungdomar och studerande på högskolan när de ska omsätta tysta kunskaper. I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som gjorts hur tysta kunskaper omsätts av gymnasieungdomar och högskolestudenter. Här presenteras även tidigare forskning om tysta kunskaper där bland annat praxistriangeln ingår i det teoretiska perspektivet där de tysta kunskaperna byggs upp. Här tas även upp hur forskaren Polanyi förklarar tysta kunskaper. APL kan ha en stor innebörd i hur de tysta kunskaperna tas tillvara hos vuxenstudenterna men även hur det kan utvecklas om denne inte har någon form av yrkeserfarenhet inom vård och omsorg.

Gymnasiestudent vs. Högskolestuderande

Det som har forskats tidigare om tysta kunskaper hos ungdomsstuderande och högskolestudenter kan vissa likheter ses, men även skillnader finns mellan dessa två studentkategorier och vuxenstuderande som läser på Komvux. I detta avsnitt har jag valt att kalla de som går på gymnasiet för elever och de som går på högskolan för studenter, då detta kan underlätta läsaren vilken av kategorierna som beskrivs här nedan.

Att vara en lärare på en gymnasieskola förutsätter att det finns olika kvalifikationer, de mest framträdande kvalifikationerna är:

- 1) Ämneskunskaper: Kunskaper att föra vidare genom att anpassa undervisning och innehåll till eleverna utifrån deras ålder och utvecklingsnivå, detta innebär att kunna gå på djupet och på bredden av kunskaper som ska ges i klassrummet.
- 2) Skolans utrustning och struktur: här ingår kunskap om läroplaner, uppbyggnad av skolan, regelverk, läroböcker, läromedel med mera.
- 3) Formella pedagogiska kunskaper: Hur lär sig och utvecklas eleverna. Läraren måste ha kunskaper i att det finns skillnader på hur man lär sig olika teoretiska ämnen, till exempelvis matematik och en litterär text.
- 4) Praktiska kunskaper: Här menas att läraren lär sig med tiden under dennes yrkestid som lärare, utveckla olika praktiska pedagogiska knep men även rutiner i utbildningen.

En annan viktig aspekt en lärare ska ha är att kunna reflektera sin egen praxis, med detta menas, att kunna reflektera lektionsplaneringen men även att kunna kritiskt och analytiskt se vad som sker i klassrummet där undervisningen sker. Läraren ska även kunna respektera att eleven har ett eget värde, tänka och känna med eleven men även sätta sig in i hur eleven upplever omvärlden. Dessa kvalifikationer krävs för att kunna skapa en meningsfull undervisning. Den viktigaste uppgiften skolan har, är att lära ut förhållningssätt, kunskaper och färdigheter inom olika områden. Eleverna ska lära sig att tillägna sig språkliga färdigheter och kulturella kunskaper inom bland annat vård- och omsorgsycket, detta innebär att eleverna utvecklas till att bli självständiga, här ingår självständigt tänkande, tillvaratagande av förmågor men även att visa tolerans och medkänsla mot medmänniskor och samhället, eleverna ska med andra ord utvecklas till att bli ansvarsfulla individer (Imsen, 2006).

”Att lära sig, det är att lära sig nya saker, andra saker som man inte visste tidigare....

Det är att öka sin.....

Ja, man börjar liksom med en liten säck och det finns inte så mycket i den, men sen, ju längre man lever ju mer fylls den på.....” (Säljö, 1979. S.12).

Kunskapen som lärs ut till eleverna kan ibland vara tyst, läraren använder sig av sina kunskaper och undervisning i olika sammanhang där yrkeskunskaperna har både ett kognitivt och handlingsinriktat innehåll, som lärare är det också viktigt att, kunna hjälpa eleven så denne förstår de olika koderna som finns ute i arbetslivet, både yrkeskoder och sociala koder (Loeb Korp, 2012)

Det ställs stora krav på läraren att möta de behov som kan behövas genom stöttning och stimulans, då det kan finnas elever med olika bakgrunder och/eller som redan har kommit i kontakt med blivande yrket, till exempelvis anhöriga som jobbar inom branschen. Det finns elever som ser fram emot att få jobba, detta leder till en stark motivation att ta till sig tysta kunskaper och bilda sin identitet inom vård- och omsorgsycket. Yrkesläraren har ett ansvar att se till att motivationen finns kvar hos eleverna. Inom skolledningen ligger detta ansvar, att se till att eleverna får tillgång till olika erfarenheter, olika perspektiv och olika uttryckssätt som finns ute i det blivande yrket. Det har även visat sig att eleverna som får vara engagerade i studieinnehållet lär sig bäst, då eleverna har ett stort intresse över det som ska läras ut, lärarna ska alltså inte styras för mycket över det som står i böckerna (Andersson, 2015). Det som även har en stor betydelse i överförandet av tysta kunskaper till ungdomar är mötet mellan lärare och elev, detta är avgörande om eleven kommer till undervisningen men även elevens studieresultat påverkas av mötet. Detta menas att, relationen mellan lärare och elev är den centrala punkten, inte utförandet av lektionen som är avgörande för erövrande av tysta kunskaper hos gymnasieeleven (Loeb Korp, 2012).

Nedan beskrivs studerande på högskolenivås erhållande av tysta kunskaper och benämns som student.

Wenestam (2005) menar att när det gäller studerande, benämns vuxenpedagogik även som andragogik. I Wenestam (2005) sammanfattade Malcolm Knowles fyra olika punkter, som är en sammanfattning på studenten:

- 1) Från att vara beroende av andra individer, till att bli självstyrande där självuppfattningen förändras.
- 2) Det egna lärandet berikas genom att samla på sig erfarenheter
- 3) Utvecklingsuppgifterna så som att lära sig hur man ska fungera i det sociokulturella samhället och gemenskaperna ökar. I utvecklingsuppgifterna ingår även hur man ska använda de olika förväntningarna som finns ute i samhället när det gäller till exempelvis könstillhörigheter
- 4) Från att ta till sig ämneskunskaper, vill studenterna lära till sig kunskaper aktivt, studenterna vill alltså lära sig direkt utan att som de tidigare gjort, skjuter upp tillämpningar av kunskaper

Vid andragogik inom högskolenivå, ackumuleras reservoarer av erfarenheter, vilket leder till att det ökar och blir på detta vis en resurs vid inläring av tysta kunskaper. Studerande tar till sig tysta kunskaper via det som erbjuds på högskolan, det vill säga genom bland annat laboratorieexperiment, diskussioner, simuleringsövningar och genom fältarbeten/praktik. Studenterna som går en utbildning på högskolan har en avancerad utbildning i bagaget när de

sedan går ut i arbetslivet, studenten måste förnya sina kunskaper inom yrket med korta intervaller, detta innebär en attraktivitet i arbetsmarknaden. Detta i sin tur leder till att de i värsta fall måste lämna arbetsplatsen om de inte kan ta till sig nya kunskaper eller komplettera sina tysta kunskaper genom fortutbildningar (Wenestam 2005).

Det som skiljer sig från studenter på högskolan, vuxenstuderande på Komvux och gymnasieelever är att, vuxenstudenternas tid på högskolan kan disponeras mer friare vilket även innebär stor självdisciplin. Ansvar för inläring av tysta kunskaper ökade för dessa studenter. Att vara högskolestuderande innebär även att de kurser som studenterna väljer att läsa, är för ens egen skull, inte för andras. Studenternas ansvar växer under studietiden, detta innebär att det egna tänkandet växer (Plengier Gaal, 2005). Detta menas att ju mer vuxenstuderande får tid för reflektion, diskussion och med hjälp av de olika momenten som erbjuds, växer det egna tänket inför de olika arbetsmoment som ingår inom vård och omsorgsycket, vilket innebär utveckling inom de tysta kunskaperna. Något annat som skulle kunna öka de tysta kunskaperna hos vuxenstuderande på högskola, är studentgrupper där bakgrunden, livserfarenhet, uppfattningar, perspektiv är blandad. Däremot menar Plengier Gaal (2005) att normer, värderingar och förhållningssätt även kan bli en negativ inverkan som påverkar vuxenstudenterna, vilket innebär störningar kan bildas då alla är individer med åsikter, tankar och känslor. Högskolans uppgift är att locka vuxenstuderande till eget tänkande, självständig problemlösning och att möta framtiden med öppna sinnen (Plengier Gaal, 2005), detta innebär att med hjälp av sina studiekamrater bland annat kunna reflektera om problemlösningar med mera.

Numera läggs vikt på att lärare på högskolan ska lägga större vikt på egenskaper till exempelvis pedagogisk skicklighet, ledaregenskaper och yrkeserfarenhet från det yrkesliv som fanns utanför högskolan. Det studenterna påvisar vid enkäter som handlar om kunnighet och entusiasm för ämnet som ska läras ut är att, detta har getts ett gott betyg till läraren. Detta visar även på att läraren bör bli bättre på den pedagogiska förmågan. Det finns olika typer av studenter på högskolan, en av dessa är den yrkesinriktade studenten, denne har ett litet intresse för idéer, studenten vill skaffa sig kompetens för att på så vis få en anställning efter studierna, alltså läser studenten en specifik utbildning. Det har visat sig att studenter som har en yttlig lärande- och studiestrategi, blev studieresultat sämre, än om lärande- och studiestrategi är djupare och inriktad mot förståelse och sammanhang inom de olika ämnen/kurserna som erbjuds på högskolan. Något annat som kan beskriva hur studenternas tänkande har förändrats över tid är att, de har utvecklat synen på kunskaper från dualistisk och absolutistisk syn, till att se relativistiskt på uppfattningar av kunskaper som innehåller flera sanningar, med andra ord vill studenterna lära sig först de ”rätta svaren och slutligen utvecklas till att synen på kunskaper blir ett karakteristiskt engagemang och valen blir värderade ur olika synvinklar. Det som högskoleläraren uppfattar som undervisning är indelade i fem kategorier, i detta innefattar även tysta kunskaper som förmedlas ut till studenterna, dessa kategorier är:

- 1) Att dela med sig av kunskaper
- 2) Förmedla kunskap utifrån en struktur
- 3) Interaktion mellan lärare och studenter
- 4) Underlätta förståelse av innehållet av kurs/ämne
- 5) Begreppsmässiga förändringar, i detta innefattar den intellektuell utvecklingen

I den första och andra kategorin är undervisningen lärcentrerad och/eller innehållsinriktad medans i de två sista kategorierna är mer centrerad till studenterna och/eller inriktad på lärande, kategori nummer tre är en blandning av kategori ett, två, fyra och fem (Schyberg, 2007).

Teoretiskt perspektiv

Det finns olika forskningsteorier som handlar om tysta kunskaper. I avsnittet nedan beskrivs den praktiska yrkesteorin som är den enskildes förställningar om praktiken men även handlingsberedskap som är samlad inom de praktiska verksamheterna, som i denna studiens utgångspunkt, vård och omsorg. Den praktiska yrkesteorin innebär även att kunna förstå sina egna yrkesmässiga handlingar som utvecklas under individens levnadsår och påverkas inte enbart av yrkeserfarenheter utan även av personliga system av bland annat kunskaper, detta utvecklas även genom samspel mellan olika individer, i denna teori ingår även praxistriangeln som är den teoretiska uppbyggnaden baserad på praktiska yrkesteorin (Folkesson, 2005).

I avsnittet beskrivs även teoretikern Polanyis förklaring på tysta kunskaper. Mot bakgrund av praktiska yrkesteorin och praxistriangeln förklaras de tysta kunskapernas uppbyggnad som en relation mellan vård- och omsorgsutbildningens tradition och praktik. I denna studie som handlar om bland annat hur vuxenstuderande omsätter tysta kunskaper i de formella lärmiljöerna, kan traditioner kopplas till de frågeställningarna som finns i studiens syfte. Det vill säga, hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar. Men även hur dessa vuxenstuderande omsätter tysta kunskaper i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL.

De tysta kunskaperna enligt traditioner

Enligt Folkesson (2005) förknippas den tysta kunskapen ofta med det praktiska kunskapsutförandet i en utbildning och handlar om relationen mellan teori och praktik. Det finns två traditioner som behandlar innebörden på begreppet tysta kunskaper.

I den första traditionen menar Ludwig Wittgenstein att det finns två olika kunskapsområden, tyst och en icke tyst, osägar och sägar men även det som går att formulera i språk och det som inte går att formulera i språk. Tyst och icke-tyst kunskap kan benämnas som förtrogenhetskunskap och påståendekunskap. Genom långa erfarenheter och praktiska tysta kunskaper byggs förtrogenhetskunskap upp medan påståendekunskap byggs upp teoretiskt, detta kan användas genom ord i teorin (Folkesson, 2005). Påståendekunskap går att sättas ord på vilket innebär att vuxeneleven, läraren och APL-handledaren kan formulera kunskaper i ord, detta innebär att påståendekunskaper blir ett föremål för uppmärksamhet, analyser och reflektioner i formella och informella lärmiljöer. Med förtrogenhetskunskap menas att vuxenstuderande blir experter inom vårddyrket när kunskaper som ges i de informella och formella lärmiljöer tas till vara och byggs upp, detta kan då leda till att, när vuxenstuderande sedan jobbar inom vården använder sig av intuition när kunskaperna sätts på prov i olika vårdsituationer som kan uppkomma (Folkesson, 2005).

I den andra traditionen menar Michael Polanyi (Folkesson, 2005) att den tysta kunskapen styrs av människors handlande med hjälp av kunskaper som används i tystnad, detta blir ett slags redskap för att inhämta annan kunskap, Polanyi anser att detta är införstådd kunskap, med andra ord, tyst överenskommelse vilket innebär att kunskap inte kan formuleras i ord, det är resultatet som ska uppnås som är det viktiga då denna form av kunskaper har byggts upp rent praktiskt under lång tid i yrkeslivet. Polanyi beskrev tysta kunskaper något som inte går att uttrycka i ord, ett exempel är att vi kan se en människa och dennes utseende men när vi får frågan hur denne ser ut, kan inte detta beskrivas. Likaså ett exempel är när vårdpersonal läser av sinnesstämning hos en boende/patient, kan vi med vaga ord beskriva sinnesstämningen för andra kollegor. Polanyi ansåg även att all kunskap som fås, som inte själv är tyst, har uppkommit ur tysta kunskaper sedan tidigare, med detta menar Polanyi att tysta kunskaper härstammar ur kunskap och de tysta kunskaperna handlar om hur man fått reda på detta.

Polanyi menar även att teorier, metoder, verktyg och erfarenheter är något som en människa förlitar sig på när nya kunskaper ska inhämtas. Dimensionen i tysta kunskaper är inte en egenskap, utan en funktion, det vill säga, att använda sig av något för att åstadkomma något annat som kan identifieras och som hjälper att uppfatta verkligheten något klarare (Ericsson, 2009).

”Den blinde konstruerar en bild av verkligheten genom att han registrerar käppens rörelser i handen. Kännedom om käppens rörelser fungerar då som tyst kunskap i förhållande till den blindes utforskning av verkligheten” (Ericsson Andersson, 2009)

Med ovanstående citat menar Polanyi att den personliga kunskapen har erhållits genom samspel mellan käppen och upplevelsen hos den blinde mannen, käppen blir alltså ett viktigt verktyg för att klara av verkligheten (Ericsson Andersson, 2009). Enligt Polanyi finns det tre processer av tysta kunskapsöverföringar:

1. Imitation som är till för kunskapsöverföring med hjälp av väsentliga och bärande element
2. Identifikation med förebilder
3. Inläring genom att delta i en process där språk och handlingar ingår.

För att bli bra vårdpersonal, krävs teoretiska grunder men även egna erfarenheter och studera andras erfarenheter. Förmedling av tysta kunskaper kan ges genom att möta äldre kunskaper med nya insikter, traditioner och nytänkande, detta utvecklar problemlösningar där språk-, handlings- och tankemönster överförs genom personliga kontakter, vilket innebär att det även ges möjlighet till att tolka språk, handlings- och tankemönster av olika slag. Vårdpersonal kan komma att stöta på problem där kollegor varnat om konsekvenser och försökt att se olika möjligheter till lösningar, men som nyexaminerad kan inte detta tas in då hen är ny inom området. Detta kan bli en lärdom då ett misslyckande kan ske, det är här de tysta kunskaperna får en mening då varningarna får giltighet och personalen ser hur konsekvensen kunde ha undgått (Ericsson Andersson, 2009).

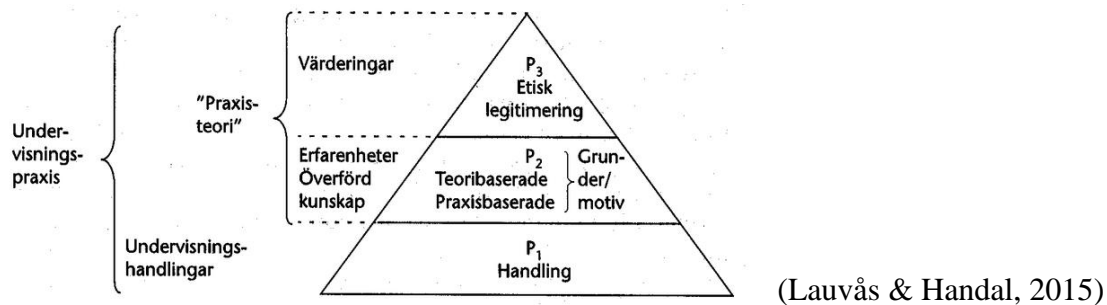
Folkesson (2005) anser att kunskapsformen påståendekunskap som använts i det tysta alltid har setts som självklart inom yrken som bedrivs praktiskt, till exempelvis vårddyrket, där yrkeskunskaper i traditionen mellan handledare och vuxenstuderande förmedlas. Vuxenstudenten får prova själv olika praktiska moment vilket leder till ökad självständighet. Det finns en fråga om hur mycket kunskap en utövare av ett yrke har i sitt bagage som kan artikuleras och vad som blir oartikulerad. Oavsett tradition, finns det intressen och en enighet att kunna formulera tysta kunskaper i ord så mycket som möjligt, vilket har stor betydelse för både den enskilda och för den kollektiva utvecklingen av yrkeskunskaper (Folkesson, 2005).

Folkesson (2005) anser också att den praktiska yrkesteorin inte utgör någon teori i vetenskaplig bemärkelse då den är föränderlig och utgörs av personligt olika system av kunskaper, erfarenheter och olika värderingar då den byggs upp och utvecklas under tid hos den enskilda, detta kan således inte påverkas av enbart yrkeserfarenheter. I samspel med omgivningen, utvecklas den praktiska teorin kontinuerligt som är förankrad i kön, de sociala tillhörigheterna men även inom de sociala erfarenheterna vi får under vår levnad. Den första tiden i ett yrke präglas av anpassningsinriktad lärande men även av lärande som är styrt utifrån, detta innebär en ytlig reflektion. Det som främjar självstyrd och utvecklingsinriktad process i lärandet, är när kollegor involveras, detta innebär en möjlighet till att nå reflektioner av djupare bemärkelse men även främjandet av utveckling och fördjupning av sitt yrkeskunnande. I utbildningarna som vuxenstuderande går, ges kunskaper och råd i hur olika situationer ska kunna lösas med hjälp av ofta praktiska övningar, detta leder till att det är upp

till vuxeneleven ska försöka se de teoretiska delar i kombination med praktiska uppgifter som kan ges till exempelvis ute på APL, som i sin tur leder även till att den reflekterande praktikern utvecklas under tid, vilket skulle kunna resultera i förmågan att kunna lösa frågor som måste behandlas snabbt. (Folkesson, 2005).

Denna studie som handlar om hur tysta kunskaper tas emot och används av vuxenstuderande, kan även härledas till praxistriangeln som är en modell där de tysta kunskaperna byggs på tre olika tankesteg i vuxenstuderandes mottagande av tysta kunskaper. Triangeln används inte bara av vuxenstuderande, utan även av individer ute i arbetslivet. Tysta kunskaper är något som är självklart i yrkeslivet, där arbetsmoment utförs praktiskt, här lär sig vuxenstuderande av sin handledare att bli självständig ju mer som lärs ut. I studien kan tysta kunskaper utvecklas av den vuxenstuderande genom olika inslag i sin utbildning, bland annat genom teoretiska delarna som erbjuds på de formella lärmiljöerna. Praxistriangeln är en viktig del i hur vuxenstuderande erövrar sina tysta kunskaper från sin handledare ute på exempelvis APL (Folkesson, 2005).

Praxistriangeln

Praxistriangelns tre olika steg beskrivs enligt bilden på handling, egna erfarenheter och etisk legitimering, där det första nivån är handling (P₁), Lauvås & Handal (2015) beskriver med sin triangel att handlingar i den första nivå inte är tillfälliga utan det är många olika faktorer som kommer fram i de olika handlingsmönstren. Här präglas bland annat lärandet av utrymme, utrustning, tid, ekonomi och organisation på ett sätt som är avgörande, men även friutrymme finns här för den personliga utformningen av en yrkesroll mer eller mindre. Som personal måste bra beslut kunna fattas i en pressad situation, det vill säga, låta sina kunskaper, erfarenheter styra, särskilt är det viktigt om legitimerad personal inte finns att tillgå för stunden. Ett exempel är när personal inom sjukvården måste handla snabbt, så som vid akuta sjukdomsfall. Ska då personalen tillkalla akutsjukvård eller ska legitimerad personal, till exempelvis sjuksköterska, tillkallas först? Ju mer erfarenhet personalen har, desto bättre blir besluten, vilket säger något om kvalitén i våra beslut över tid, det vill säga under vår yrkesaktiva livsperiod. Personal eller vuxeneleven blir en reflekterande praktiker, vilket inte alltid passar bra i ett yrke som är praktiskt, till exempelvis inom vårdsektorn. Här förväntas vårdpersonalen handla eftertänksamt och klokt men även agera snabbt utan tid för eftertänksamhet, vilket innebär att man måste hantera akuta situationer (Lauvås & Handal, 2015).

I handling ingår även handledarens roll att bjuda in och ha samtal där både likheter och olikheter synliggörs, att ha respekt i att alla individer har tankar om situationer och att dessa har en inverkan som kan vara av positiv art. Vid APL är handledaren ansvarig för att formulera nya frågor som leder till samtal men samtidigt hålla kvar frågor som kan leda till flera samtal mellan handledare, vuxenstuderande, övrig vård och omsorgspersonal. Vid samtal är det viktigt att handledaren håller tillbaka sina egna kunskaper och värderingar då APL är

till för att vuxenstuderande ska kunna komma till insikt om vad samtalet innehåller, detta leder till att hen utvecklas inom området vård och omsorg. Samtalet har målet att vuxenstuderande ska kunna klara av en uppgift som ges ut utan att handledaren ger tips och idéer på hur problem ska lösas, detta är även något som kommer från den grekiske filosofen Sokrates som menade att samtal är att ge människor en insikt i frågor som är av filosofiskt art. Samtal var inte något där man skulle försvara sina egna åsikter och kritisera andras utan detta skulle ge klarhet i sig själv vilket innebar att ha en förståelse för andra människors tankar och åsikter (Lauvås & Handal, 2015).

Nästa steg i praxistriangeln är kunskap utifrån egna och andras erfarenheter (P2), här ingår kunskaper om teorier som kommer från yrkesutbildningar, exempelvis fortutbildningar men även kunskaper om teorier som kan fås genom andras yrkeserfarenheter. Det tredje steget är etisk legitimering (P3) som utgår från värderingar och bedömningar av det som kan vara försvarbart att utföra i relation till andra subjektiva världens rätt eller fel. De flesta utbildningar rymmer en svag grund i det som ska läras ut inför kommande yrkesliv, här är kursen etik en grund i utbildningens innehåll. I kursen etik lärs oftast ut av en expert inom området då innehållet i kursen innefattar etiska resonemang som kan uppstå i yrket men även att frågor och situationer som rör området tas upp i kursen, här kan det handla om till exempelvis är det rätt att ge vårdtagaren lite extra omvårdnad om situationen kräver det just vid tillfället eller vilka olika seder och bruk kan vissa vårdtagare ha omvårdpersonal har olika trosuppfattningar än vårdtagaren/patient (Lauvås & Handal, 2015).

I nivå två och tre aktualiseras det som vi kallar för den praktiska teorin. Alltså det som kallas för det yrkesmässiga handlandet, innefattar det som beskrevs i P1, med samtal följer även kunskap utifrån egna, andras erfarenheter och etisk legitimering. Men att P1 är själva grunden till triangeln, denna triangel lyfter även Lauvås & Handal (2015) i litteraturen *Handledning och praktisk yrkest teori* (Lauvås & Handal, 2015).

Arbetsplatsförlagt lärande (APL) på Komvux

Då denna studie går ut på bland annat att undersöka hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL, krävs både kommunikation, ett bra samarbete mellan skola samt arbetsmarknaden, för att det arbetsplatsförlagda lärandet ska bli så professionellt som möjligt. Detta innebär att vuxenstuderandes kunskapsutveckling utvecklas positivt, men även att omsättningen av dom tysta kunskaper får en positiv utveckling. Har man en fungerande praktik, så kan detta ses som att vuxenstuderande tar till sig de tysta kunskaperna som behövs för att klara av att utföra de uppgifter som finns ute på arbetsplatserna. Om samarbete mellan skola och arbetslivet fungerar dåligt, kan detta leda till en försämrad kvalitet av det APL, vilket kan bero på båda parter. Detta leder till att betygssättning på vuxeneleven helt enkelt inte blir rättvist, vilket kan innebära att vuxenstuderande blir lidande i de kunskapsmässiga delarna.

Hellström och Stiuca (2012) anser att det finns ett önskemål hos handledarna, att vuxenstuderande får skolbaserad undervisning som inriktar sig på förhållningssätt och beteenden som sker ute på arbetsplatserna. Författarna anser att det ökar samarbetet mellan skola och arbetsplatserna på ett framgångsrikt sätt. Yrkesförberedande utbildning som är till exempelvis vård- och omsorg, ska tillgodose krav utifrån branscherna. Målet är med denna utbildning, att inte behöva gå en högre utbildning än gymnasiet. Vuxenstuderande ska även förstå kulturen som finns bland yrkena, vuxenstuderande ska bli en del av gemenskapen ute bland yrkena, detta leder till att en yrkesidentitet utvecklas. En vuxenstuderande som utför en APL ska ha en handledare som har god kompetens inom yrket, vilket åligger skolan att se till

att det efterlevs (Hellström & Stiuca, 2012). Författarna anser också att APL är till för att kunna blanda teori med praktik under utbildningen, det vuxenstuderande har lärt sig under sin praktiktid, ska kunna användas i den teoretiska undervisningen som sker på skolorna. När vuxenstuderande utför sin APL, får de se hur det är att arbeta men även kraven som ställs på vuxenstuderande på arbetsplatserna, detta är en av orsakerna till att vuxenstuderande ska få känna sig för om de har valt rätt yrkesutbildning och om arbetsuppgifter lever upp till vuxenstuderande förväntningar (Hellström och Stiuca (2012). I och med att samhället ändras, ställs det krav på att skolorna kan utveckla vuxenstuderande till att möta de behov som finns ute i arbetsmarknaden, detta menar Sandström (2016) är något som vuxenstuderande måste ha i åtanke då de väljer att gå en viss yrkesutbildning, vuxeneleven måste därmed visa intresse och engagemang för sin utbildning. Detta menar handledarna är en viktig del för att klara av både sin APL och sin yrkesutbildning. När vuxenstuderande väljer en utbildning, är det inte alltid de vet vad de vill göra i framtiden och hen är osäkra på om de har valt rätt utbildning, vilket kan resultera i att vuxenstuderande blir omotiverade. Det innebär att som pedagog får man svårt att vägleda eleverna rätt i utbildningen, detta håller även handledarna med om, vilket kan resultera i att hen, trots att de visar goda kunskaper i yrket, inte får en anställning på grund av sina bristande intressen för utbildningen. Även hur vuxenstuderande betar sig på en APL har stor betydelse i bedömningen, det vill säga hur initiativförmåga och samarbetsförmåga visas upp. Detta räknas in i den sociala kompetensen vilket också bedöms, den sociala förmågan ska kunna användas i ett yrke då det är en del i yrkeskulturen (Sandström, 2016). Hellström och Stiuca (2012) menar att vuxenstuderande får utföra samma arbetsuppgifter på sin APL som övrig personal, detta brukar även kallas för mästerlära. Det finns fyra olika termiska aspekter som finns inom mästerlära som även vuxenstuderande får under sin praktik. De fyra termerna kallas för praxisgemenskap, tillägnad av yrkesidentitet, lärande utan formell undervisning och utvärdering genom praktik.

Hellström och Stiuca (2012) anser att vuxenstuderande tillägnar sig kunskap om till exempel fingertoppskänsla, vilket innefattar även social anpassning och en ökad allmän förståelse för det egna yrket. Det finns på detta sätt ett samband mellan APL, det sociokulturella perspektivet på lärande som något situerat, där vuxenstuderande använder ett visst arbetssätt ute på sin APL, ett annat när hen befinner sig på högskolan och nästan uteslutande erövrar teoretisk undervisning.

Vuxenstuderande lär sig samarbeta med arbetskamrater, andra människor, samarbete i grupp, utveckling ihop med andra, anses vara av stor vikt för att ta till sig kunskap. Detta skapar en förståelse för olika sammanhang som människan ingår i och tillägnar sig även till att se verkligheten om man är delaktig i de olika situationerna som kan uppstå.

Här spelar språket en stor roll både för tankar och olika problemlösningar, där kunskaper bildas som en interaktion mellan tankar, handling och språk (Hellström & Stiuca, 2012).

Olika typer av redskap för tyst kunskapande och lärande

De frågeställningar som har valts att undersökas i denna studie, hur de tysta kunskaperna kan identifieras och förstås hos vuxenstuderande inom ramen för vuxenutbildning, bygger på olika traditioner. Ett exempel är APL, som har en stor faktor i traditionerna, här menas att på APL, använder sig den vuxenstuderande av de olika fysiska, intellektuella redskapen som kan fås inom det framtida yrket och även samspelet mellan olika individer har sin grund i de olika traditionerna. Individen deltar i olika sammanhang och kommunikationen mellan människor byggs upp. Här yttrar sig även de vuxenstuderande som deltog i undersökningen, att de fick lära sig av handledarna till exempelvis bemötandesituationer. Som lärare, används traditionerna inom yrkesutbildningen genom att lära ut att förstå hur vårdpersonal använder

sig av de olika redskapen, både intellektuella och fysiska. Som sjukvårdspersonal ska vi alltså lära oss hur vi ska agera i olika sammanhang som kan uppkomma i yrket inom vården, men även socialt ute i samhället. Denna tradition ingår i det individuella och kollektiva lärandet, där det handlar om bland annat kunskaper inom ett eller flera områden i ett yrke. Detta leder även till att under tid utvecklas som individ men även utvecklas i ett yrkesområde (Köpsén, 2014).

Köpsén (2014) anser att rollspel som kan ingå i de teoretiska delarna i den formella skolmiljöerna är ett sätt för den vuxenstuderande att använda sig av vid diskussioner, vilket kan leda till en ökad förståelse för de olika situationer som den vuxenstuderande kan komma att möta ute på sin APL, men även i yrkeslivet. Genom rollspel, diskussioner lär sig den vuxenstuderande ta ansvar för sina handlingar, hantera dessa med hjälp av de olika redskapen som finns att tillgå, fysiska som psykologiska. Köpsén (2014) anser även att om en yrkesidentitet ska utvecklas så ingår kunskap och utvecklande av värderingar inom vårddyket. En vuxenstuderande på Komvux ska kunna förstå sig på olika traditioner som finns på varje arbetsplats. Hit hör även att kunna använda samt förstå sig på olika symboler och språket som används inom yrket. Till exempelvis när personal vårdar en sjuk person skall språket kunna användas professionellt, detta ska även inkluderas mellan kollegor i vårddyket.

Metod

Då denna studie ämnar undersöka hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper i de olika lärmiljöerna på Komvux och hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna, ges i detta kapitel en beskrivning på metoden som valdes för att undersöka detta. Dels redogörs för valet av metod, urvalet av undersökningsgrupp och informanter, i detta fall vuxenstuderande, hur datainsamlingen genomfördes men även analysen av materialet ingår i metoddelen.

Metodval

I min studie har jag valt att använda mig av nätbaserade enkäter till vuxenstuderande på Komvux, för att få reda på bland annat hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper. Jag ville på detta sätt studera vuxenstuderande på Komvux, där de fick ett antal frågor att svara på digitalt istället. Genom att skapa en enkät på detta sätt (med öppna svarsalternativ), har det resulterat till en kvantitativ studie istället för kvalitativ. Med kvantitativ studie menas att samla information genom frågeformulärer, i denna studies fall nätbaserade enkäter. Här måste den som undersöker, redan från början veta vilka frågor som ska ställas i relation till studiens syfte som ska utföras. Frågeformulären ska redan från början innehålla svarsalternativ som är givna (förkodad) men det kan även innehålla öppna svarsalternativ där det ges möjlighet att formulera sina svar, denna form av studie kallas även för ett semistrukturerad frågeformulär (Christoffersen & Asbjørn, 2015). Syftet med denna form av nätbaserade enkäter skulle även ge en tydligare bild på hur de tysta kunskaperna tas tillvara av vuxenstudenterna inför framtidens yrke inom vård och omsorg.

Enligt Bjørndal (2002) ska nätbaserade enkäternas frågor besvaras i en lugn miljö utan störande faktorer som mobiltelefoner och tidspress. Detta kan uppnås då vuxenstuderande får möjligheter att svara på frågorna via internet, antingen får de svara på frågorna om de får lite tid över på skolan eller fylla i enkäten i hemmiljö där det kan vara mindre stressfyllt.

En av orsakerna till val av nätbaserad enkät, var för att vuxenstuderande på Komvux kombinerar sina studier med arbete. En annan orsak till val av nätbaserad enkät var, att det

kan vara svårt att finna tid för att utföra samtalsintervjuer då pedagogernas och vuxenstuderandes schema är oftast fulla med aktiviteter till exempelvis undervisning. En annan anledning till detta val istället för att boka tid för intervjuer var att, direkt när tiden för att svara på frågorna gått ut för vuxenstuderande kunde jag samla alla svaren som de lämnat, en transkribering av svaren utfördes i ett dokument för att sedan kunna göra en analys. Med en nätbaserad enkät har även vuxenstuderande möjlighet att skriva ner alla sina tankar men även tid att fundera ut svaren då det fanns en möjlighet att gå ifrån datorn eller annan teknisk utrustning som användes, vuxenstuderande kunde alltså återkomma till enkäten om de hade mer att tillägga innan tiden gick ut.

Hade istället muntliga intervjuer utförts, skulle möjlighet att ställa följdfrågor till vuxenstuderande funnits, denna möjlighet finns dock inte när man gör nätbaserade enkäter och skulle kunna leda till att svar uteblir på vissa frågor, vuxenstuderande hade fått kontaktats i efterhand för komplettering. Fokus på skapande av frågor hade lagts i god tid, här gavs lite stöttning av kollegor på Komvux som såg över frågorna, så att svaren skulle vara så reliabla som möjligt för denna studie. Bjørndal (2002) menar att det som finns i muntliga intervjuernas struktur, även kan användas i enkäter. Det som är nackdelen med att använda enkäter, är att respondentens, i detta fall vuxenstuderandes djupgående svar kan komma att åtsidosättas, det ges ingen möjlighet att reda ut missförstånd eller så kan detta leda till svårigheter att klargöra något som blir oklart (Bjørndal, 2002). Här valdes dock att be om namn i den nätbaserade enkäten för att kunna reda ut missförstånd eller om svaren skulle varit oklara. Det som måste finnas i åtanke när utformning och utdelning av länken till den nätbaserade enkäten, är att det inte finns någon möjlighet att formulera om frågorna eller möjlighet att rätta till misstag som skulle kunna upptäckas i efterhand när väl enkäten är ute för vuxenstuderande att svara på. Detta hade undvikits om muntliga intervjuer hade valts istället, vilket hade lett till möjlighet att formulera om frågorna så att dessa hade blivit mer tydliga för vuxenstuderande.

Bjørndal (2002) menar även att vid utformandet av enkäter krävs vissa kriterier, för att få betydelsefulla svar från vuxenstuderande, kriterierna som ska finnas med är att begrepp ska kunna uppfattas på samma sätt hos alla vuxenelever, i den nätbaserade enkäten uteslöt främmande ord. Ett annat kriterium är att tillräcklig med information om det som studien uttalar sig om ska ges och den sista kriterien som ska finnas med i enkätupbyggnaden är, vilken beskrivning som ska ges vid besvarandet av frågorna, ska vuxenstuderande kommentera med egna ord vid besvarandet av den nätbaserade enkäten (Bjørndal, 2002). Här sågs det till att, innan enkäten skulle delas ut till via Komvux lärplattform, gavs muntligt information i helklass så att alla som var närvarade vid lektionstillfällena fick samma information om det står i informationen i den nätbaserade enkäten. Enkätens utformning visades upp när vuxenstuderande loggade in via en länk delades ut och hur de skulle gå tillväga när de sedan skulle skicka iväg svaren, allt för att det skulle bli så tydligt som möjligt.

Validitet och reliabilitet

Genom att jag utförde en nätbaserad enkät bland vuxenstuderande med frågeställning som behandlar frågor hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper i de olika formella lärmiljöerna och hur vuxenstuderande omsätter tysta kunskaper som kan fås genom de formella lärmiljöerna, så är validitet och reliabilitet en utgångspunkt som måste ställas vid sammanställning av svaren, detta menas är något som måste göras vid varje studie. Finns ingen trovärdighet i en studie så minskar läsarens intresse att fortsätta läsningen. Patel och Davidsson (2011) menar att en beskrivning ska kunna göras på ett sätt där det insamlade datan

är säkerställt, därmed så ska bearbetningen av datainsamlingen har utförts på ett pålitligt sätt, på ett adekvat sätt men även att processen i arbetet följer det som är syftet i studien.

Reliabilitet innebär tillförlitlighet och användbarhet i en metod som används för mätningar som i detta fallet är nätbaserad enkät. Validitet är det som är sammanhangets relevans. Det författarna menar är att trovärdighet och tillförlitlighet i studier handlar i första hand om noggrannhet, med detta menar författarna är att undersökningen handlar om det som faktiskt ska undersökas.

Eftersom studien bland annat handlar om hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper i de formella lärmiljöerna så kan det vara svårt att få fram information om detta, då frågorna i enkäten är olika jämfört med frågeställningarna som finns i studien. Här gäller det att analysera svaren så att det blir en validitet i studien.

Svaren analyserades flera gånger för att hitta gemensamma nämnare som skulle stå som grund i denna studie om tysta kunskaper, eftersom frågorna i enkäten inte var likvärdiga frågeställningarna som jag ämnat att svara i denna studie så var det ännu viktigare med en analys av svaren från de vuxenstuderande.

Val av målgrupp

Målgruppen i denna studie var, som tidigare beskrivits, vuxenstuderande på Komvux som gick första, andra och sista terminen på vård- och omsorgsutbildningen. När de svarat på frågorna kunde sedan sammanställningen påbörjas. Skälen till varför dessa målgrupper valdes, var för att få en jämförelse av svaren de skickade, om det fanns skillnad på första terminens jämfört med andra och/ eller sista terminens vuxenstuderande med tanke på syftet som finns i studien, det vill säga erövrandet av tysta kunskaper. Fanns det skillnad på hur vuxenstuderande omsatte de tysta kunskaperna, beroende på om de precis har påbörjat utbildningen eller om de gick andra och/eller sista terminen? Målgruppen i studien utgörs av flera personer med olika bakgrund, där kunskaper i området är antingen med små, stora eller inga kunskaper alls, detta måste visas hänsyn till när man gör en kvalitativ studie (Backman, 2008). Då vuxenstuderande som läser på Komvux har någon form av livserfarenhet och tysta kunskaper, antingen via ett yrke eller vardaglig erfarenhet, har detta i sin tur lett till att anpassning av den nätbaserade enkäten inte behövts göras, än om det skulle ha deltagit en högre grupp av personer, det vill säga vetenskapsmän. Detta skulle bland annat ha lett till att jag hade behövt formulera om till mera avancerade ord.

Frågorna som ingick i den nätbaserade enkäten skiljer sig från studiens frågeställningar, då ordet tysta kunskaper inte alltid kan besvaras ordagrant av vuxenstuderande, omformulerades enkätfrågorna så att svaren kunde analyseras till studiens syfte som var att hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i de olika formella lärmiljöerna och hur omsätter vuxenstuderande de tysta kunskaperna i de formella lärmiljöerna, till exempelvis på APL. Svaren kom därefter att visa på hur vuxenstuderande tänker och omsätter bland annat tysta kunskaper i de olika formella läromiljöerna på Komvux men även på APL. När länken till enkäten delades ut fick 45 vuxenstuderande i termin 1, 25 studerande i termin 2 och 40 vuxenstuderande i termin 3 möjlighet att delta i denna studie.

Forskningsetik

När nätbaserade enkäter ska användas, är det viktigt att vara medveten om att etiska dilemman kan uppstå, detta leder ofta till att en av parterna kan bli lidande av ett beslut där avvägningar måste göras där principerna är av etiska och moraliska aspekter. Respektera individens integritet, i detta fall, vuxenstuderandes integritet, men att vara observant till att den vuxenstuderande även har individuella zoner som innefattar tankar, känslor och egenskaper, dessutom har platsen där vuxenstuderande ska svara på den nätbaserade enkäten, en stor betydelse för resultatet. Till denna studie användes nätbaserade enkäter då vuxenstuderande skulle få välja plats för att besvara frågorna i enkäten. Detta menar även Bjørndal (2002) är något som den personen som utför studien ska tänka på.

Av hänsyn till tystnadsplikten var det viktigt att radera all information från datorn då vuxenstuderande hade lämnat sina namn i de nätbaserade enkäterna. Detta kan relateras till Bjørndal (2005) som anser att undersökaren som utför studier ska tänka på är hur materialet som används i de nätbaserade enkäterna. men även att anonymisera så mycket som möjligt av materialet som ska användas till studiens resultat. För att obehöriga inte skulle ha tillgång till materialet, var det även viktigt att förvara detta oåtkomligt (Bjørndal, 2002).

I den nätbaserade enkäten ombads de vuxenstuderande att svara med namn och vilken termin de läste på Komvux, orsaken till detta var att kunna kontakta den vuxenstuderande om det uppkom frågor kring deras svar på enkäten. De vuxenstuderande fick tydlig information om att deras namn inte skulle framgå i resultaten och sammanställning av hänsyn till tystnadsplikten. För att anonymisera svaren kunde deltagarna endast se sina svar, inte vad de andra vuxenstuderande svarat. Fick deltagarna veta att deras namn inte används och att endast enskilda svar kunde läsas fanns även möjlighet att även antalet deltagande ökade. Information om tystnadsplikt användes både muntlig och skriftligt då information gavs till de vuxenstuderande. Det ingick även information om att enkäten skulle raderas så fort denna studie var klar, detta för skapa en atmosfär av lugn hos de vuxenstuderande.

Genomförande

Första steget i genomförande var att få godkänt av rektorn att få utföra en nätbaserad enkät bland vuxenstuderande. Frågorna visades även upp för en lärarkollega på Komvux som tidigare har författat examensarbeten. Frågorna tyckte denna person var väl förankrat i mitt syfte med forskningen. Även den utsedda handledare på kursen där detta examensarbete skrivs var ett bollplank när de gällde att utforma informationsbrev till rektor och vuxenstuderande, se bilaga 1. Efter detta steg, kontaktades vuxenstuderande genom att presentera syftet med studien den nätbaserade enkäten.

En viktig aspekt som påtalades för vuxenstuderande var att enkäterna skulle besvaras med namn om oklarheter med kommentarer skulle finnas när sedan sammanställningen skulle göras, men att namnen skulle uteslutas vid resultatet i denna studie, enkäterna skulle användas med sekretess och att detta även skulle användas med ett etiskt öga under hela processen.

När dessa steg var avklarade fick vuxenstuderande en vecka på sig att, via en länk, svara på frågorna. Varför en vecka valdes var att, vuxenstuderande hade informationen färsk men även att vuxenstuderande inte skulle glömma bort dessa då de har andra uppgifter via skolan. Ofta ser man att tidsbokningar för att genomföra muntliga intervjuer kan vara svårt att uppfylla, men även att hitta lämpliga miljöer kan vara svårt att hitta då lokaler används flitigt för undervisningar. Detta kan även medföra att störande moment förekommer. När alla steg var utförda följde en analys, vuxenstuderande har inte fått ta del av varandras svar vilket även

ingår i forskningsetiken. Enkätfrågorna hade formulerats så att även vuxenstuderande, som inte är så vana vid fackspråk, skulle förstå mina frågor, min frågeguide finns som bilaga 2.

Resultat

I denna del presenteras studiens resultat, vilket görs mot bakgrund av vad vuxenstuderande har svarat på den nätbaserade enkäten, avseende frågeställningarna ”Hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar?” och ”Hur omsätter dessa vuxna studerande de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL?” När vuxenstuderandes svar analyserades var det 6 vuxenstuderande i termin 1, 2 vuxenstuderande i termin 2 och 3 vuxenstuderande i termin 3 som valde att delta i studie, i resultatet har vuxenstuderande nämnts med A-K för att avidentifiera och utesluta både kön och namn i denna studie. Jag har även citerat vuxenstuderandes svar i resultatdelen.

Termin 1 är A-F, termin 2: G-H, termin 3: I-K.

Resultatet som kommit fram efter sammanställning av svaren från vuxenstuderande på Komvux gjordes i tre steg:

Första steget: Sammanställning av svaren.

Andra steget: Markering av gemensamma nämnare/ord som kunde finnas.

Tredje steget: Göra en analys av svarsdelarna och finna gemensamma nämnare.

Analysen behövde utföras för att få en validitet från vuxenstuderandes svar, då de nätbaserade enkätfrågorna skiljer sig från frågeställningarna som är ämnade att besvaras i studien.

Hur tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper i olika formella lärmiljöer på Komvux, enligt deras egna beskrivningar?

Komvux är vuxenstuderandes lärosäte där kunskaper ska läras ut på bästa sätt, Komvux är till för de vuxenstuderande som i detta fall, inte läst på gymnasietets vård och omsorgsprogram. Här erbjuds teoretiska, praktiska genomgångar men även kan föreläsningar förekomma. Kunskapskraven är samma som på gymnasiet, men på Komvux läser vuxenstuderande kortare tid, 3 terminer, medan gymnasieskolan har en treårig vård och omsorgsprogram. Eftersom lärarna inte har någon skyldighet att föra närvaro då detta är en frivillig skolform, det innebär att det ligger i vuxenstuderandes intresse att närvara vid det som erbjuds på Komvux. En av enkätfrågorna handlade om vuxenstuderande tar möjlighet att komma till skolan och närvara vid det som erbjuds, framkom det att alla 11 vuxenstuderande som svarade på den nätbaserade enkäten vill lära sig så mycket som möjligt genom närvaro på skolan. Vuxenstuderande A jobbar vid sidan av sina studier på Komvux vilket innebär att om hen tycker att det ska komma intressanta föreläsare till skolan eller om vuxenstuderande ska göra praktiska övningar, skapar hen tid för detta.

”A: Det gör jag om jag känner att jag hinner, jag jobbar även vid sidan om på dagarna/kvällarna. Men de som jag verkligen finner intressanta skapar jag tid för. Men ibland kan jag bara behöva vila.”

Detta skulle kunna tolkas som att, om det är något viktigt som skall läras ut skapar hen tid för att kunna vara med och då tillägnas också ett visst mått av tysta kunskaper. Om det sedan är ett jobb inom vården, finns möjligheten att kunna praktisera sina tysta kunskaper framkommer inte av enkätsvaret.

De vuxenstuderande som närvarar vid lektioner och praktiska övningar kan tolkas som de vill lära sig så mycket som möjligt genom till exempelvis diskussioner, detta menar vuxenstuderande E och G är en viktig del att ta till sig tysta kunskaper och hen vill se detta som en möjlighet till att tillföra sig ännu mer tysta kunskaper. Alla 11 som svarade på den nätbaserade enkäten anser sig lära sig tysta kunskaper vid undervisningen av lärare, handledare, föreläsningar och praktiska övningar som inte står i böcker.

”E: Möjlighet att diskutera på skolan”

”G: Ja det gör jag, ser det som en viktig del i utbildningen, det praktiska är ju svårt att lära sig om man inte är här. Föreläsningar och studiebesök ger en inblick i både olika vårdtagares situationer men även att man får upp intresse för en eventuell arbetsplats i framtiden.”

Detta upplever de som mycket positivt, som sedan kan tillämpas i framtiden vid sina olika arbetsplatser, vuxenstuderande framhåller att det är svårt att lära sig det praktiska i det framtida yrket om de inte är med där detta visas upp. Det som vuxenstuderande svarat på den nätbaserade enkäten är även något som Köpsén (2014) lyfter i sin litteratur, vårdpersonal ska lära sig använda sig av intellektuella och fysiska redskap i olika sammanhang som kan dyka upp men även rollspel är en viktig del i utbildningen, men även att diskussioner är ett sätt att ta till sig tysta kunskaper. Detta skulle kunna tolkas ur vuxenelevs svar, där hen anser att det är roligt när andra personer ska inspirera till nya saker inom vård och omsorg då det ibland kommer utomstående och föreläser.

”B: Ja, tycker det är roligt när det folk som ska lära oss och inspirera oss till saker”

Vuxenelev B upplever att det som är tysta kunskaper även kan ges av andra än lärare, detta kan även ges av föreläsare då hen tycker det är roligt när utstående kommer till Komvux och ska lära och inspirera vuxeneleverna till saker som föreläsningarna handlar om.

”J: Jag kommer till skolan och till varje lektion och praktiska övningar för att det är viktigt för mig. Jag behöver vara på lektionen för att kunna förstå ämnet bättre.” För att kunna förstå ett ämne bättre än det som står i litteraturer, anser vuxenstuderande J att det är viktigt att närvara vid lektioner och praktiska moment, detta kan tolkas som att hen får tysta kunskaper från litteraturer men att de tysta kunskaperna kan förstärkas och utvecklas av föreläsningar och av praktiska moment som ska utföras på skolan. För att kunna förstå ett ämne bättre än det som står i litteraturer, anser vuxenstuderande J att det är viktigt att närvara vid lektioner och praktiska moment, detta kan tolkas som att hen får tysta kunskaper från litteraturer men att de tysta kunskaperna kan förstärkas och utvecklas av föreläsningar och av praktiska moment som ska utföras på skolan.

”A: Läraren drar ofta historier och exempel från tider då hon var verksam inom de olika förgreningarna av vården och det ger intrycket av att hon sett väldigt mycket under sin tid som vårdare och stött på alla möjliga sorters situationer.”

"B: Det beror på vilken lärare vi har. Vi har en lärare som berättar egna erfarenheter och hur det varit för henne. Sen har vi en lärare som knappt har berättat vad hon har jobbat med och inte alls berättar egna erfarenheter."

Det som vuxenstuderande A även anser vara viktigt är att lärarna kan ta upp exempel från egna vårderfarenheter, detta kan sedan användas som en reflektion och diskussions del i utbildningens olika delar. Detta kan väcka intresse hos vuxenstuderande att delta aktivt på lektioner då de hör lärarnas berättelser ur det verkliga livet. Lärarnas egna yrkeserfarenhet bör vara en viktig del i utläring av tysta kunskaper, då detta kan ha en stor del vid de teoretiska och praktiska genomgångarna på Komvux, vilket innebär att läraren kan ge egna exempel och kan sättas i relation till de olika ämnena som lärs ut i vård och omsorgsprogrammet. Detta kan även väcka intresse hos vuxenstuderande. Läraren kan förklara på ett konkret sätt, hur vårdtagarna upplever sina situationer, då detta kan ha ingått i lärarens tidigare yrkesverksamma tid, det betyder att dessa erfarenheter kan relateras de olika situationer som även vuxenstuderande kan komma att uppleva antingen via sin APL eller under sitt yrke som undersköterska. Vuxenstuderande A anser även att lärarens historier och exempel från yrkeslivet har en stor inflytande och kan sättas i relation till ämnena på Komvux. Detta skulle kunna menas att hen haft förmåga att ta till sig tysta kunskaper på denna typ av lektioner vilket skulle kunna väcka intresse och nyfikenhet för att närvara vid lektioner. Här beskriver B att hen upplever att vissa lärare berättar om sina yrkeserfarenheter medans andra lärare inte göra detta, detta skulle kunna påverka vuxenstuderandes omsättning av tysta kunskaper i de teoretiska och praktiska delarna som ges på Komvux.

"I: Jag har alltid fått godkänt i mina inlämningar och prov och det är tack vare lärarna som har gett mig bra information så jag har kunnat lyckas att komma vidare i utbildningen." I menar att hen fått godkänt i alla delar såsom inlämningar och prov då läraren gett bra information, detta har resulterat i att vuxeneleven har kunnat memorera tysta kunskaper och vuxenstuderande har kunnat komma vidare i sin utbildning inom vård och omsorg på Komvux. Detta påvisar även att det är viktigt att läraren ger vuxenstuderande tysta kunskaper.

J framhåller bland annat att demensvården som ett svårt kapitel som de verkligen behöver goda föreläsare och lärare att förklara hur den går till *"J: Läraren visste vad hon pratade om. demens är inte en enkel sak att hantera och den ta tid att förstå och man lära sig nya saker varje dag. Man kan inte undervisa om demens och man har inte arbetat med den samt har kunskap om vad demens innebär."* Där blir tysta kunskaper hos dem mycket viktig och som tas fram vid behov. vuxenstuderande skriver att de förstår bättre att hjälpa personer med demenssjukdom efter lärarens föreläsning. Detta är ett bevis att de lagrat tysta kunskaperna i hjärnan som de vill kunna använda sig av vid eventuell vård av personer med demenssjukdom.

Ett annat genomgående mönster är att alla 11 vuxenstuderande som svarade på den nätbaserade enkäten, vill att lärare och handledare skall vara väl förberedda. Vuxenstuderande J anser att läraren ska vara förberedd när en föreläsning/lektion ska hållas då detta är en bra grund i att ge vuxenstuderande tysta kunskaperna. En handledare behöver vara väl förberedd på att ta hand om vuxenstuderande på APL så att den kunskap handledaren har, ska kunna förmedlas vidare till vuxenstuderande. Detta för att de skall kunna memorera tysta kunskaperna på ett bra sätt för att ge dem under utbildningen eller framöver i deras kommande yrkesutövningar. Jag kan tolka detta som att vuxenstuderande J har fått med sig tysta kunskaperna från sin APL ut i livet för att kunna praktisera sina kunskaper på sin arbetsplats längre fram i sin tid som undersköterska, *"J: Hela lektion var intressant och väl förbered från lärarens sida. All information från lektionen kommer att vara till nytta för mig. Jag förstår bättre hur man ska hjälpa och stödja de äldre med demens."*

Det som även framkommer i analysvaren är att vuxenstuderande G anser sig lära sig tysta kunskaper vid undervisningen av lärare, handledare, föreläsningar och praktiska övningar som inte står i böcker. Detta upplever de som mycket positivt, som sedan kan tillämpas i framtiden vid sina olika arbetsplatser. Vuxenstuderande framhåller att det är svårt att lära sig det praktiska i det framtida yrket om de inte är med där detta visas upp. Vuxenstuderande B upplever att det som är tysta kunskaper även kan ges av andra än lärare, detta kan även ges av föreläsare då hen tycker det är roligt när utstående kommer till Komvux och ska lära och inspirera vuxenstuderande till saker som föreläsningarna handlar om, *"B: Tyvärr inget speciellt jag kan komma på nu. Men det är ju vissa lektioner och saker som sätter sig mer än andra."*

"G: Ja det gör jag, jag jobbar redan på äldreboende och just det som handlar om vård med äldre gör att jag kan relatera lätt och det ger väl en fördel i att jag kommer kunna reflektera över det senare när jag är på jobbet."

Ett mönster som framkommer i analysvaren är att alla 11 vuxenstuderande anser sig få lära sig tysta kunskaper vid undervisningen av lärare, handledare, föreläsningar och praktiska övningar som inte står i böcker. Detta upplever de som mycket positivt, som sedan kan tillämpas i framtiden vid sina olika arbetsplatser. Vuxenstuderande framhåller att det är svårt att lära sig det praktiska i det framtida yrket om de inte är med där detta visas upp till exempel APL. De bär med sig tysta kunskaper ut i livet för att senare göra dem offentliga bland vårdtagare, kollegor och kanske sina kommande APL elever. Ett annat mönster som jag ser är att vuxenstuderande värdesätter arbetslivserfarenhet hos lärare och handledare som vuxenstuderande kan relatera till. Då kan de verkligen ta till sig tysta kunskaper. Men hur mycket de tar till sig är svårt att veta. Ett sätt är ju att ställa frågor till dem efteråt, då kommer det fram konkret. När läraren dessutom berättar om händelser som hänt under deras verksamhet som vi kallar arbetslivserfarenhet förstå eleverna bättre vad det handlar om och memorerar detta inom sig. Ytterligare ett mönster är att vuxenstuderande framhåller vikten av bemötande och kommunikation med olika personer, detta har de lärt sig under sin utbildningstid av lärare och handledare. Det är en mycket viktig tysta kunskaper som de bär med sig ut i arbetslivet för att där befästa dem. Detta framkommer särskilt när vuxenstuderande är ute på sina praktikplatser. De skall då visa prov på vad de lärt sig på de olika inlärningsställena till exempelvis i skolmiljön under sin utbildningsperiod.

"F: En av lärarna jag har är väldigt bra på att uttrycka sig i olika kroppsrörelser och har inlevelse som gör det mer intressant, och mycket exempel på vad man kan göra i olika situationer." F menar att kroppsspråk hos läraren är en viktig del i utbildningen, detta kan leda till att vuxeneleverna upplever de teoretiska delar på Komvux som mer intressanta än om läraren skulle stå still och vara passiv i sina lektioner. Även att läraren tar upp exempel på situationer som kan uppstå vid vård och omsorgssektorn, här får vuxeneleverna uppleva lärarens tysta kunskaper där de riktiga händelserna spelar stor roll och att dessa kan sedan sättas i relation till böcker, föreläsningar och praktiska delarna på Komvux. När vuxeneleven sedan ska använda sina tysta kunskaper ute på APL eller ute i arbetslivet, kan hen blicka tillbaka i det läraren lärt ut.

Tyst kunskapande – sker mest förtjänstfullt i den arbetsplatsförlagda utbildningsarenan

Då denna studie handlar om tysta kunskaper var en av frågorna som ställdes i den nätbaserade enkäten hur vuxenstuderande upplevde handledarens yrkeskunskaper. Vuxenstuderande ansåg

bland annat att handledaren bör kunna förklara på ett sådant sätt som gör det begripligt för vuxenstuderande varför vissa arbetsmoment utförs och på vilket sätt dessa utförs. Detta kan skapa en nyfikenhet hos vuxenstuderande att ta till sig tysta kunskaper på ett bra sätt.

Vuxenstuderande anser också att handledarens yrkeskunskaper är en viktig del i utbildningen för att få till sig tysta kunskaper där kompetens och uppdatering är viktigt för att kunna lära ut till vuxenstuderande. *"A: Upplever dem väldigt djupa och inlärd in till märgen och har med säkerhet varit en bidragande faktor till formandet av dennes goda pedagogiska lärosätt."*

B: Fick en jättebra handledare som brinner för sin arbete. Hon ville att jag skulle lära mig och när jag såg hur engagerad hon var blev jag det också." Vuxenstuderande anser också att en bra APL handledare är en viktig del för att kunna få en lärorik tid. Har hen haft frågor har oftast handledaren kunnat svara på dessa, vilken kan ses som en viktig del i utläring av tysta kunskaper. APL handledarens långa arbetslivserfarenhet har stor betydelse då detta kan uppfattas som en viktig del i tysta kunskaper och utläring till vuxenstuderande men för att bevara kunskaperna och förnya sig inom området inom vård och omsorg behöver handledaren även skaffa nya kunskaper då vård och omsorg ständigt förändras, *"J: De hade jobbat i många år så de hade erfarenhet och kunskap. men de behövde för nya deras kunskap i vissa områden därför att det finns mycket nytt och mycket att lära sig."*

"C: Goda. Man märkte att hen hade yrkesvana och var utbildad. kunde svara på frågor som hur, när, varför el varför inte."

Under vuxenstuderande APL period bör hen få en bra tid med många kunskaper att bära med sig till sitt kommande yrkesliv inom vård och omsorg. Det som framträder i alla 11 vuxenstuderande svar i de nätbaserade enkäterna, är att kunskap och lärande är något som bäst erövrar på APL. Här kan de både praktiskt och teoretiskt ta till sig tysta kunskaper som de sedan får praktisera själva ute i arbetslivet, precis som yrkesmän fått göra under alla år i yrkesverksamheterna inom vården *"I: Jag har haft tur på mina praktikplatser, har alltid fått bra handledare som har lärt mig om saker och ting och har även svarat på det bästa sätt när jag har funderat över något."* Samtidigt tar vuxenstuderande till sig tysta kunskaper vid diskussioner som de har med kurskamrater, lärare, handledare och ute på APL-platserna. Detta upplever de mycket bra och lärorikt, de kan också förmedla sina tysta kunskaper till sina kamrater och lärare på ett konkret sätt. De får då en bekräftelse på att de har tagit till sig tysta kunskaper i olika miljöer.

Vuxenstuderande upplever även att atmosfären som finns på APL-platsen smittar av sig till eleven *"B: Hennes lugn. På det sättet som hon pratade med de äldre"*, detta skulle kunna överföra tysta kunskaper då atmosfären där handlingen, det vill säga, lugnet som handledaren ger vid kommunikationen till den äldre personen, inte går att beskriva med ord men att handledaren visar med handling hur viktigt det är med den lugna atmosfären, *"I: Praktikplatserna har varit mycket lärorikt, mycket man får veta som man inte har tänkt så mycket innan på. Man har fått lära sig mycket i praktiken."*

Här beskriver J de tysta kunskaperna, att de kunskaper som vuxenstuderande fick med sig från handledaren, några tysta kunskaper skulle kunna vara de tips hen fick med sig från APL-platsen, *"J: Ja, de hade en hel del kunskap med sig och det finns mycket som jag lärt mig och all kunskap och tips är viktigt att bevara och ha med sig i denna yrke. tex bemötande, kommunikation med olika personer, samtal, planering av olika saker och tips om hur man kan motivera och lösa konflikter."* Här skulle kommunikation vara en del som är beskrivet enligt Polanyis process inom tyst kunskapsöverföring.

Studerande A har validerat bort sin APL, detta är även en möjlighet för studerande som väljer att studera på Komvux *"A: Validerade bort den första APL:en för jag har mer än 2,5 år"*

erfarenhet inom vården. Har bra kollegor på arbetet inom hemvården som lär mig praktiska kunskaper om bemötande hos specifika vårddagare och tillvägagångssätt för att hantera situationer så som ångestattacker och hotfullt agerande gentemot personal. Även fackliga kunskaper ifall det blir krångel med myndigheter så som chefer och försäkringsbolag.”

Validering innebär att visa sina informella kunskaper, det vill säga, värdera och erkänna sina kunskaper. Validering kan utföras om arbetsplatsen har behov av utbildad personal, i detta fall, undersköterska. I vissa fall saknar den studerande delar som krävs i en undersköterskeutbildning, genom att välja validering kan informella kunskaper visa att hen har det som krävs för att tillgodose en fullständig utbildning inom vård och omsorg. En validering kan leda till de studerande går kortare tid på Komvux, det innebär även att fler har möjlighet att komma in på arbetsmarknaden (Lundborg, 2005).

Den vuxenstuderande K påpekade på var att hen inte kommer ihåg något av sin APL tid som kan tas med i framtida yrke, orsaken till detta skulle kunna vara flera olika omständigheter som inte är beskrivet i den nätbaserade enkäten av vuxenstuderande ”K: Nej, inte som jag kommer ihåg”. Här gäller det både för APL-platsen och skolan att kunna kommunicera så att vuxenstuderande APL tid blir så meningsfull som möjligt.

Diskussion

I diskussionen diskuteras resultaten och metoden som finns utifrån syftet och frågeställningar som finns i denna studie.

Resultatdiskussion

Då syftet med denna studie var bland annat att studera hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper, undersöka vilka andra studieformer som lyfter fram tysta kunskaper, men även att studera hur vuxenstuderande omsätter tysta kunskaper har jag under min skrivprocess sett att detta redan finns hos oss alla, ibland kan vi inte sätta ord på vad tysta kunskaper är, det vill säga vilka kunskaper vi har, men vi kan vidareutveckla de tysta kunskaperna individuellt. Med detta menas att vissa tysta kunskaper finns hos oss, till exempelvis hur de olika sociala koderna i yrket ska användas, till detta kan vi använda oss av Polanyis förklaring på tysta kunskaperna där han använde sig av ett exempel, den blinde mannen som använde sin käpp för att ta sig vidare. Från början har den blinde mannen inte kunnat ta del av sig tysta kunskaper som käppen gett honom, men under tid har käppen utvecklat en kommunikation som bara mannen kan läsa av, de tysta kunskaperna som käppen ger med sig utvecklas under mannens tid.

Praxistriangeln som förklarades i studien visar hur tysta kunskaper går från handling till etiska legitimeringen. Vid handling är det de som vuxenstudenterna får uppleva under sin studietid genom bland annat diskussioner och APL, antingen utvecklas de tysta kunskaperna som redan finns eller så utvecklas helt nya tysta kunskaper. Med detta menas att tysta kunskaper kan bli helt nytt för vuxenstuderande som inte har någon erfarenhet inom vård och omsorgsyret eller så har de lite eller mycket erfarenhet från yrket beroende på om det finns en yrkesbakgrund sedan tidigare. Praxistriangeln går att använda vid de formella delarna på Komvux då detta är början till tysta kunskapsinhämtning hos vuxenstuderande där samtal är en början till något som kan gå att utveckla, här är samtalen viktiga men även vuxenstuderandes förmåga att kunna lösa uppgifter som delas ut. Det som är etisk legitimering i praxistriangeln skulle kunna förklaras genom att olika etiska dilemman skulle kunna diskuteras om på Komvux, med detta menar jag att läraren har ofta kompetenser, yrkeserfarenhet och/eller teoretiska kunskaper som delas med vuxenstuderande. Här är det dock viktigt för läraren att komma ihåg att egna värderingar måste hållas lite i bakgrunden då det är vuxenstuderandes kunskapsutveckling som ska stå i centrum. Praxistriangeln är ett bra exempel på hur denna kan komma till användning inom APL där handlingen står underst och som sedan utvecklas till samtal, detta blir sedan till etiska legitimeringar där etiska dilemman blir mer känt, många av dessa dilemman kan sedan användas som diskussions och problemlösningar där eleven får lära sig att utföra dessa problemlösningar. men även att koppla praktiska moment till teoretiska delarna som lärs ut på Komvux.

De tysta kunskaperna kan utvecklas men även tillföra nya tysta kunskaper om inte dessa funnits då vuxenstuderande började på Komvux. Om man tittar på de frågeställningarna som finns i denna studie, hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaperna i olika formella lärmiljöer på Komvux och hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna i de formella lärmiljöerna på Komvux så kan dessa relateras till Köpsén (2014), som anser att de intellektuella redskapen innefattar språkbruk, traditioner och värderingar av olika slag som kan ingå i en yrkesutbildning. Vid vård- och omsorgsarbete ingår fysiska redskapen, bland annat hjälpmedel, ett exempel på fysiska hjälpmedel är personlyft som används då vårdpersonal förflyttar en person från säng till rullstol och vice versa.

Slutsatsen som kan dras efter sammanställningen av enkätsvaren från vuxenstuderande är att de anser det som lärs ut på de formella lärmiljöerna men även ute på APL, har en stor betydelse av inläring av tysta kunskaper från lärare och handledare.

Vuxenstuderande anser att handledarna på APL ska kunna förklara arbetsmomenten, hur de görs och varför så att det blir så begripligt som möjligt att förstå, handledarens kompetens är en viktig del under vuxenstuderande tid på APL platsen för att kunna ta till sig de tysta kunskaperna, men även att handledaren är uppdaterad inom vård och omsorg då detta område utvecklas hela tiden med ny forskning nya arbetssätt utvecklas, bland annat bemötande och tekniken. Detta innebär att handledaren bör gå fortutbildningar så att även hen ska vara kompetent så att vuxenstuderandes tid blir så bra som möjligt. Efter att ha utfört nätbaserade enkäter till vuxenstuderande där en av frågorna var: ” Hur upplever du handledarens yrkeskunskaper?”, ansåg många av de vuxenstuderande att de upplever handledarens yrkeserfarenhet som en viktig punkt för utläring av de tysta kunskaperna men även att handledaren på APL-platserna är uppdaterade med de senaste forskningarna och arbetssätt är en viktig del för utläring av tysta kunskaper för vuxenstuderande.

Det krävs även att handledaren är väl förberedd inför kommande vuxenstuderandes tid på APL platsen, det bör finnas kommunikation mellan skolorna, APL platsen/handledare och vuxenstuderande, detta har ibland upplevts som att det inte finns intresse hos handledare. Kan det vara så att omständigheterna gör att förberedelserna inte går att ge? En vuxenstuderande upplevde att hen inte kommer ihåg så mycket av sin APL En av orsakerna kan vara att APL-platsen kanske inte har tagit hand om vuxenstuderande på rätt sätt, med bemötandet. Men det kan finnas andra orsaker till att hen uppfattar detta som en brist på tyst kunskapsöverföring. Kan det vara så att hen inte alls är intresserad av yrket i sig eller finns det andra orsaker som ligger bakom känslan? Vi måste som lärare ta reda på orsaken till varför vuxenstuderande anser att de inte kommer ihåg handledarens tysta kunskapsöverföring, här gäller det att forska och inte bra dra slutsatser. Utifrån vuxenstuderandes svar på den nätbaserade enkäten ses deras svar som likvärdiga, många anser att kompetensen hos handledaren varit goda vilket har resulterat i att vuxenstuderande har utvecklat sina tysta kunskaper och kan på så vis förmedla detta till sina kurskamrater. Det skulle kunna innebära att de tysta kunskaperna förs vidare men även att vuxenstuderande har en möjlighet att dela med sig av erfarenheter, diskuterar sins emellan i de teoretiska genomgångarna. På så vis skulle läraren kunna även ta till sig nya kunskaper som ges av vuxenstuderande, vilket leder till att även läraren förnyar kunskaper, vilket skulle även kunna innebära att nästa termins vuxenstuderande får samma tysta kunskaper från läraren som finns ute i vård och omsorgsverksamheterna.

Studien gick även ut på att undersöka hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna som erbjuds på Komvux. APL ses som en viktig del i utbildningen då vuxenstuderande ska kunna visa sina tysta kunskaper. Något som vuxenstuderande fått av lärarens tysta kunskap är bland annat att ge ett bra bemötande gentemot andra personer, till exempel personal och boende. Många vuxenstuderande anser även att kroppsspråket hos läraren har en bidragande orsak till utläring av tysta kunskaper. Detta kan även relateras till traditioner där man använder sig av de fysiska och intellektuella redskapen som finns att tillgå, både vid de teoretiska genomgångarna på Komvux men även ute på APL. Något som bara någon enstaka vuxenstuderande skriver om är att framhålla rollspel vid inläringstillfällena, detta innebär att de skaffar sig tysta kunskaper som de själva sedan kan tillämpa när det behövs antingen på APL eller yrkeslivet. I litteraturen om Folkesson och Polanyi ses ett samband mellan den tysta kunskapen och hur detta skulle kunna utvecklas ännu mer, ett exempel kan vara att byta yrkesinriktning. Vi vet redan hur man ska förhålla sig till andra människor, men hur yrket ska utövas behövs kunskaper från andra människor som är kunniga i området. Genom teoretiska genomgångarna kan detta sedan sättas i ord gentemot

relationen till de praktiska momenten, det är detta Köpsén (2014) menar i sin litteratur om tysta kunskaper. I relation till frågeställningen hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna på Komvux, till exempelvis ute på APL, menar Hellström & Stiuca (2012) att både kommunikation och ett bra samarbete mellan skola och arbetsmarknaden krävs för att det arbetsplatsförlagda lärandet ska bli så professionellt som möjligt, med detta menas att APL är en viktig del i utbildningen för att vuxenstuderande ska kunna visa sina tysta kunskaper de får både ute på APL och genom de kunskaper de får i de formella lärmiljöerna. Men även att vuxenstuderande får till sig ännu mer av de tysta kunskaperna som en handledare kan ha med i yrkeslivet och som sedan förs över till studerande. Vuxenstuderande uttrycker även att om handledarna brinner för sitt yrke så ser vuxenstuderande även detta, detta väcker då samma intresse och engagemang hos de vuxenstuderande som utför sin APL, här är ett tydligt exempel som Folkesson (2005) förklarade om påståendekunskap där vuxenstuderande på öva sig att bli självständig i yrket. På APL får vuxenstuderande öva på praktiska moment men även utveckla de yrkeskunskaper som kan behövas i framtida vård och omsorgsycket.

Att handledaren förklarar arbetsmomenten som utförs kan visa på goda yrkeskunskaper och detta betyder alltså att, de tysta kunskaperna förs över till vuxenstuderande, vilket kan påverka den framtida yrkesutgången. Vuxenstuderande anser att det är viktigt att ta del av lärandesituationer som erbjuds, det vill säga lektionsbaserad undervisning och praktiska övningar. För den pedagogiska undervisningen är lärarens tysta kunskaper en stor tillgång för vuxenstuderande. Med tysta kunskaper menas här införskaffad kompetens, erfarenhet från sitt tidigare yrkesliv och leverne. Finns detta i bagaget blir det lättare och kraftfullare att få ut sitt budskap. Vuxenstuderande kan då således ta till sig kunskap bättre med en mer levande undervisning. Att delta i skolans undervisning där det erbjuds både teoretiska och praktiska genomgångar är för många vuxenstuderande viktigt sätt att ta åt sig tysta kunskaper, kanske mer tysta kunskaper än vad som setts tidigare. Det har visat sig i analysen att vissa kunskaper får man från lärare än vad man hade tidigare. Enligt analysen av enkätsvaren, är att vuxenstuderande värdesätter lärarens arbetslivserfarenhet, detta innebär att vuxenstuderande verkligen tar till sig de tysta kunskaperna som inte vuxenstuderande har sedan tidigare.

Det som även har setts i analysen av enkäterna som ett resultat, är att vuxenstuderande vill att läraren och handledaren är förberedda inför lektionstillfällena för att på så sätt ge tysta kunskaper vid de teoretiska genomgångarna. Detta tros vara en viktig del då även vuxenstuderande ska vara väl förberedda inför deras kommande yrke inom vård- och omsorg. Det som kan uppfattas efter att ha läst refererade litteratur är att tysta kunskaper finns hos varje individ men detta kan även vidareutvecklas med hjälp av teoretisk och praktisk tillämpning. Lärarens kroppsspråk är ett viktigt redskap för att kunna visa på yrkeskunnande, vilket smittar av sig till vuxenstuderande. Det vuxenstuderande även påpekade om att läraren var väl förberedd när denne hade lektioner, detta bör vara en viktig aspekt för utlärnning till vuxenstuderande, men även för både ungdomselever och högskolestudenter, som lärare ska man vara väl insatt i kunskapskrav som Skolverket ställt, men även gjort en översyn i vad som står i litteraturerna. Detta kan även jag understryka stämmer väl överens med vuxenstuderandes tankar då yrket som lärare ställer kvar på yrkeskunnighet men även att den pedagogiska förmågan är professionell. Som läraren finns det bra stöd i att kunna utföra lektioner, med bland annat nätbaserade forum för yrkesgruppen där lärarna delger information och lektionsupplägg men även vilka praktiska moment som kan utföras för att få en intressant lektion, detta är en bra grund för vuxenstuderande att ta till sig tysta kunskaper. Ett sätt att ta till sig och utveckla (tyst) kunskap är enligt Köpsén (2014) något som kan införskaffas genom rollspel, här menar också en av vuxenstuderande att det är en viktig del i undervisningsinnehållet som resulterar i diskussioner mellan studiekamrater och lärare. Några

av vuxenstuderande svarade på den nätbaserade enkäten att de lär sig bäst i skolan, men även att de ska förstå sig på ämnet bättre, detta bör också vara något som menas att, vuxenstuderande har bra hjälp av att närvara vid de teoretiska delarna för att förstå ämnena som de ska lära sig. För handledarens del så bör denne vara väl förberedd på vuxenstuderandes APL genom att få rätt information via skolan om vilken termin vuxenstuderande läser men även vilka krav som ställs på handledarens. Skolverket har en nätbaserad utbildning för handledare som ska ta emot studerande, oavsett om det är gymnasieungdomar eller vuxenstuderande, därefter kan handledaren skriva ut sitt intyg på att den nätbaserade utbildningen är utförd. Utbildning innehåller bland annat vad som förväntas av handledaren, vilka behov eleven har i mötet med arbetslivet, skolans värdegrund men även arbetsmiljöfrågor och det som kan röra en gymnasial yrkesutbildning. Denna är bland annat till för att säkerställa att APL-tiden blir bra för alla parter men även att Komvux ska veta att blivande APL-platsen har en utbildad handledare, detta kan även lyfta handledaren då denne även kan ta med detta i sin utveckling, vilket medför till att vuxenstuderande utvecklas, detta menas att, har handledaren inblick i skolans värdegrund, vad som ingår i de gymnasiala yrkesutbildningar vilket gör att vuxenstuderande känner en trygghet i att denne har kunskaper om bland annat mål som tas med i APL-perioden.

Om vi nu riktar oss mot den andra frågan som studien skulle undersöka, nämligen hur vuxenstuderande omsätter de tysta kunskaperna i de olika formella lärmiljöerna som erbjuds på Komvux skulle det kunna finnas likheter i vuxenstuderandes svar som gavs via de nätbaserade enkäterna. Vuxenstuderande anser att teoretiska delarna där läraren kan relatera de teoretiska delarna till egna yrkeserfarenheten, finner vuxenstuderande att historierna som återges är intressanta och väcker intresse att närvara vid lektioner där det berättas utifrån verkliga livet. Men hur blir det då när läraren inte vill berätta utifrån verkliga händelser, har denne ingen erfarenhet alls? Det är bara denne som kan svara på detta då vi inte vet bakgrunden till denna hemlighetsfulla läraren. Men om vi nu blickar tillbaka till vuxenstuderandes svar så anser större delen av dessa att historier utifrån arbetslivet sätter mer i minnet hos vuxenstuderande. Även de vuxenstuderande som är i arbetslivet och som läser på Komvux, anser att teoretiska delarna kan användas som reflektion och diskussion på arbetsplatserna, vilket skulle kunna betyda att en omsättning av tysta kunskaper sker, då ny information kommer från vuxenstuderande. Detta kan i sin tur medföra till att tysta kunskaper tas tillvara och utvecklas i vårdyrket, men även att övrig personal kan ta tillvara de nya kunskaperna som ges av vuxenstuderande. Detta medför till att arbetsplatsen utvecklas till en positivare arbetsklimate och äldre kunskaper förnyas med forskning, arbetsmetoder men även nya teoretiska delarna kan användas som arbetsmaterial.

Polanyis teori som beskrevs tidigare i studien skulle även kunna menas det vuxenstuderande skrev, att läraren ska vara väl förberedd innan denne har lektioner, så att så mycket av lärarens tysta kunskaper når vuxenstuderande genom de formella lärmiljöerna, det vill säga genom exempelvis teoretiska genomgångarna men även när läraren ska använda sig av praktiska moment. Polanyis teori om tysta kunskaper handlar ju om att tysta kunskaper fås genom bland annat teoretiska genomgångarna. Det som Polanyi menar även är att vuxenstuderande kan få tysta kunskaper genom att delta i processer där språken och handlingar är en viktig punkt, vilket skulle kunna relateras till vuxenstuderandes kommentarer där vuxenstuderande J menade att närvara vid lektioner, då hen ansåg att en förståelse för ämnena blir begripligt men även hanterbart för vuxenstuderande. De studerande får då en möjlighet till förklaring av de teoretiska delarna om de närvarar i de formella lärmiljöerna, men att de informella lärmiljöerna kan beskrivas och förklaras genom teorier där vuxenstuderande får förklaringar till olika situationer som kan uppkomma på APL av läraren. Detta kräver dock att läraren är uppdaterad inom området, vilket även skulle innebära att läraren tar till sig tysta kunskaper.

Metoddiskussion

En fråga som kunde ställas när analysen av svaren skulle göras var, finns det ett eller flera gemensamma nämnare i vuxenstuderande svar? Hade frågorna på enkäten kunnat formuleras på annat sätt som gjorde att vuxenstuderandes svar blev ännu mer reliabelt?

Syftet och frågeställningarna med studien ska överensstämma med varandra (Patel & Davidsson, 2011). Här är dock medveten om att frågorna som ställts i enkäten, inte stämmer överens med de frågeställningarna som finns i studien. Det är studiens resultat som är utgångspunkten, att det som ska undersökas kommer fram.

Det behövdes även formulera frågorna till frågeguiden så att de skulle vara kopplade till frågeställningar som finns i studien. Detta är dock något som hade krävt ytterligare tanke- och arbetsinsats, vilket bör ses som en metodologisk svaghet i studien det vill säga att, det i högre grad varit lämpligt att se över såväl formuleringar som ord- och tematiska val i de utsända enkätfrågorna, utifrån att frågeställningarna i studien preciserades och kom att delvis ändra karaktär (se frågeguide, bilag 2). Ett problem som kunde komma fram var att, de vuxenstuderande inte förstod sig på frågorna, detta kunde undvikas genom att ge mailadressen till mig där det gavs möjlighet att kontakta mig om en specifik fråga. Den fysiska presentationen av mig i helklass var viktig då de studerande skulle få ett ansikte på den som skulle dela ut den nätbaserade enkäten. De nätbaserade enkäternas frågor ändrades inte då dessa redan från början hade bearbetats fram, frågorna ändrades inte under tiden som vuxenstuderande skulle svara. Då svaren analyserats flera gånger, visade sig svaren vara snarlika varandra, detta kan tolkas som att resultatet av enkäterna gav mig en trovärdighet, alltså en reliabilitet och relevans för studien.

När den utvalda formen av undersökning skulle användas, det vill säga nätbaserade enkäter, ansågs detta vara det bästa sättet att få fram resultat från vuxenstudenterna. Tanken vid metodvalet var att, eleverna inte alltid vill säga sin åsikt när det blir muntliga intervjuer. De vuxenstuderande skulle i lugn och ro få fylla i och samtidigt få kommentera deras tankar och åsikter om de olika frågorna som ingick i den nätbaserade enkäten. Något som lyftes fram var tystnadsplikten och att deras namn inte skulle komma med i resultatet men, att det även var helt frivilligt att delta i den nätbaserade enkäten. När alla vuxenstuderande fått muntlig och skriftlig information hade de en vecka på sig att svara, då det annars skulle finnas en risk att enkäten glöms bort och medverkandet till enkäten inte skulle vara så stor som den till slut blev. Att analysera ett resultat är inte alltid så lätt, speciellt om man inte har samma frågeställningar i den nätbaserade enkäten som studiens frågeställningar, här är det extra viktigt att kunna ha det analytiska ögat som krävs för att uppnå ett resultat i studien.

En metod som hade kunnat väljas istället för nätbaserad enkät, var muntliga intervjuer där det hade funnits möjlighet att komplettera svaren från vuxenstuderande när väl intervjun hade skett, detta kräver dock mer planering och tidsåtgång än som fanns när denna form av studie genomfördes. En annan aspekt att ta hänsyn till vid val av metod var, vuxenstuderandes undervisningsschema. Om muntlig intervju istället hade valts och frågor som inte varit relevanta eller för svåra för vuxenstuderande att svara på, skulle det funnits skäl till att omformulera frågorna. Omformulering av frågorna hade dessutom resulterat i diskussioner, vilket hade lett till att mer information relaterat till studiens syfte hade uppnåtts.

En annan målgrupp som hade kunnat tas med i studien var lärare, där de hade fått svara på hur de förhåller sig till tysta kunskaper. Detta hade i sin tur lett till en studie som hade mer reliabilitet och trovärdighet om hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper. Då denna studie handlar bland annat om vuxenstuderandes omsättning av tysta kunskaper, riktades fokus på just vuxenstuderande. Då läraren ser kunskapsutvecklingen hos vuxenstuderande,

kan de även se ett samband i omsättning av tysta kunskaper, och hur de kan utveckla sin egna utlärnning av tysta kunskaper i klassrumssituationer. Genom att studera svaren som framkom i den nätbaserade enkäten, kunde svaren jämföras med vad tidigare forskningar kommit fram till när det gäller tyst kunskap.

Denna studie skulle kunna starta en vidare forskning som baseras på en djupare nivå, med detta menas mer tid att utföra en studie som handlar om tysta kunskaper hos vuxenstuderande som läser på Komvux. Utförande av denna korta studietid är bara en grund till att studera vuxenstuderande inhämtning av tysta kunskaper, det behöves mer tid än en termin för att kunna få mer information hur tysta kunskaper yttrar sig hos vuxenstuderande.

Förslag till vidare forskning

Då elever som läser på kommunal vuxenutbildning ofta har en bakgrund av olika karaktärer, medför detta i sin tur att arbetslivserfarenhet är av en blandad kompost. Förslaget på vidare forskning är just det som nyss pekades på, att forska ännu djupare i de vuxna studerandes kunskapsinhämtning. Det finns många rapporter om tysta kunskaper hos elever på gymnasial nivå, alltså ungdomar och studenter som läser på högskolenivå, däremot finns det inte någon forsknings på vuxenstuderande som läser på Komvux. Hur viktigt är språkbruket som används i arbetslivet för de som inte har någon erfarenhet alls av i arbete inom vård och omsorg som är inriktning i studien? Här kan den tysta kunskapen spela en roll hos studerande. Kan det göras djupare forskningar i tysta kunskaper hos studerande som läser på kommunal vuxenutbildning? För att kunna utföra en sådan här djupare forskning som går ut på att studera vuxenstuderandes tysta kunskapsinhämtning, skulle kunna vara möjligt om flera antal studerande studeras från första termin till slutet av deras utbildning. Att göra en kvalitativ studie på denna korta tid, en termin, kan göras men då blir inte resultat den samma som om en fördjupning skulle göras.

Då denna studie enbart var att studera hur vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper och hur de omsätter dessa så skulle en vidare forskning kunna vara hur och om lärare upplever att vuxenstuderande tar till sig tysta kunskaper, hur de omsätter dessa men även hur och om vuxenstuderande utvecklar de tysta kunskaperna när hen går på Komvux.

Litteraturförteckning

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Jan Backman och Studentlitteratur.
- Bjørndal, C. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Christoffersen, L., & Asbjørn, J. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Ellström, P.-E. (1996). Rutin och reflektion. i P.-E. Ellström, B. Gustavsson, & S. Larsson, *Livslångt lärande* (ss. 142-179). Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Ericsson Andersson, Y. (2009). *Tyst kunskap i arbetslivet- En studie av kunskapsöverföring på Konsumentverket*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Folkesson, L. (2005). Yrkesutbildning- och sedan? i C.-G. Wenestam, & B. Lendahls Rosendahl, *Lärande i vuxenlivet* (ss. 67-97). Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Hellström, A.-K., & Stiuca, A. (2012). *Samverkans betydelse för APL- Samverkan mellan skola och arbetsmarknad – en studie om arbetsplatsförlagt lärande, APL*. Växjö: Linnéuniversitetet, institutionen för teknik.
- Imsen, G. (2006). *Elevens värld*. Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Korp, H. (2012). Identitetserbjudanden och lärar- elevrelation. i I. Loeb, *Lärare och lärande* (ss. 95-112). Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Köpsén, S. (2014). Yrkeslärarens dubbla yrkesidentiteter. i S. Köpsén, *Lära till yrkeslärare* (ss. 19-35). Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Köpsén, S. (2014). Yrkesundervisning. i S. Köpsén, *Lära till yrkeslärare* (ss. 87-129). Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Lauvås, P., & Handal, G. (2015). *Handledning och praktisk yrkesteori*. Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Loeb Korp, H. (2012). Identitetserbjudande och lärar-elevrelationer. i H. Loeb Korp, *Lärare och lärande* (ss. 95-111). Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Lundborg, I. (2005). Validering- ett sätt att värdera och erkänna kunskap. i C.-G. Wenestam, & B. Lendahls Rosendahl, *Lärande i vuxenlivet* (ss. 201-220). Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Patel, R., & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Författarna och studentlitteratur.
- Sandström, A. (2016). *Arbetsplatsförlagt lärande (APL)- handledares uppfattningar av vad elever ska lära sig samt vad och hur kunskapen ska bedömas*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Högskolan i Jönköping.
- SCHYBERG, S. (2007). *HÖGSKOLELÄRARES PERSONLIGA TEORIER OM SIN PEDAGOGISKA PRAKTIK*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen.
- Skolverket. (2012). *Läroplan för vuxenutbildning 2012*. Stockholm: Skolverket.
- Swahn, R. (2014). Yrkeslärarens uppdrag. i S. Köpsén, *Lära till yrkeslärare* (ss. 61-86). Lund: Författarna och Studentlitteratur.

Informationsbrev till vuxenstuderande!

Hej!

Jag heter Maria Korpi och läser sista terminen på yrkeslärarprogrammet på högskolan i Skövde.

Under min sista termin på högskolan gör jag ett examensarbete inom pedagogik som handlar om lärande och hur eleverna tar till sig den tysta kunskapen som finns hos lärare. Den tysta kunskapen kan framhävas genom t.ex. APL som står för Arbetsplatsförlagt lärande, men även på andra sätt som till exempelvis vid praktiska övningar på skolan.

För att jag ska kunna forska detta område behöver jag din hjälp med att svara på några frågor. I så fall kommer jag att skicka dig några frågor via en länk som skickas till mig, frågorna kommer du även att kunna se nedan.

För att eventuellt fråga om några svar behöver undersökningen kompletteras med namn, detta hanteras självklart konfidentiellt. Detta innebär att du, när du svarar på frågorna inte kommer att vara angiven med ditt rätta namn (jag kommer att anonymisera era namn i denna forskning, vilket innebär att endast mitt namn kommer att stå som författare på examensarbete.

Din medverkan skulle vara till stor hjälp för min fortsatta forskning om vuxenstuderande och deras mottagande av lärarens tysta kunskap, hur den tysta kunskapen kommer till användning för elevernas fortsatta studie- och kunskapsutveckling inför kommande arbetslivet.

Följande frågor som du kommer att svara på är:

- 1) Är du kvinna eller man?
- 2) Vilken termin är du inne på nu?
- 3) Studerar du på skolan eller läser du enbart hemma (distansstudier)
- 4) Tar du möjligheten att komma till skolan om det är, för dig, intressant föreläsare eller praktiska övningar? Motivera gärna
- 5) Hur upplever du lärarens kunskaper från arbetslivet när denne har lektioner i ämnen? Motivera gärna
- 6) Kommer du ihåg utifrån lärarens föreläsningar vissa delar som var mer intressanta än andra, kommer detta att vara till nytta för dig i framtida yrket? På vilket sätt i så fall? Motivera.
- 7) Har du utfört APL?
- 8) Hur upplever du handledarens yrkeskunskaper? Motivera
- 9) Kommer du ihåg APL handledarens kunskaper som du har tagit till dig som positiva i ditt framtida yrke? Är det några kunskaper du bär med dig? Motivera

Skulle du vilja ingå i denna forskning? Skicka i så fall ditt medgivande till min mailadress på följande adress men även ditt namn så att jag kan skicka länken till dig.

mariasondell@gmail.com

Tack på förhand.

Maria Korpi

studerande på yrkeslärarprogrammet

Högskolan i Skövde

Frågeguide

1. Är du man eller kvinna?
2. Vilken termin är du inne på nu?
3. Studerar du på skolan eller läser du enbart hemma (distansstudier)
4. Tar du möjligheten att komma till skolan om det är, för dig, intressanta föreläsare eller praktiska övningar? Motivera gärna svaret
5. Hur upplever du lärarens kunskaper från arbetslivet när denne har lektioner i ämnen? Motivera gärna
6. Kommer du ihåg utifrån lärarens föreläsningar vissa delar som var mer intressant än andra, hur kommer detta att vara till nytta för dig i framtida yrket? På vilket sätt. Motivera
7. Har du utfört APL?
8. Hur upplever du handledarens yrkeskunskaper? Motivera
9. Kommer du ihåg APL handledarens kunskaper som du har tagit till dig som positiva i ditt framtida yrke? Är det några kunskaper du kommer att bära med dig? Motivera
10. Övrigt